

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola

DIPLOMSKO DELO
Anja KNEZ

Celje, december 2021

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola

PUP Velenje d o. o.
Koroška cesta 40a
3320 Velenje

Diplomsko delo
v višjem strokovnem izobraževalnem programu HORTIKULTURA
**Prepoznavnost območij Natura 2000 v Črni na
Koroškem**

Kandidatka: Anja Knez

Mentor predavatelj: Andreja Gerčer, univ. dipl. inž. agr.

Mentor v podjetju: Nina Friškovec, mag. hortikulture

Celje, december 2021

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
Višja strokovna šola
Ljubljanska cesta 97
3000 Celje
www.hvu.si
referat@hvu.si

Številka: H -153
Datum: 26. 11. 2021

Študijska komisija Višje strokovne šole je preučila predlog teme in naslova diplomskega dela, ki ga je predložila

Anja KNEZ z vpisno številko **13040201080**,

študentka višješolskega strokovnega programa **Hortikultura**.

Komisija ugotavlja, da je tema diplomskega dela s predmetnega področja **Trajnostni razvoj z izbranimi poglavji biologije**.

SKLEPI ŠTUDIJSKE KOMISIJE

1. Odbori se predlog teme diplomskega dela.
2. Odbori se naslov diplomskega dela:

PREPOZNAVNOST OBMOČIJ NATURA 2000 V ČRNI NA KOROŠKEM

3. Imenujeta se mentorja:

mentor predavatelj:
mentor v podjetju:

Andreja Gerčer, univ. dipl. inž. agr.
Friškovec Nina, mag. hort.

Diplomsko delo izdelajte v skladu s "Pravilnikom o izdelavi diplomskega dela in diplomskega izpita" ter ga oddajte v referatu šole.

Andreja Gerčer, univ. dipl. inž. agr.,
predsednica študijske komisije

Nada Reberšek Natek, univ. dipl. inž. agr.,
ravnateljica

Izjava o avtorstvu diplomskega dela

Podpisana Anja Knez

z vpisno številko 13040201080

sem avtorica diplomskega dela z naslovom:

Prepoznavnost območij Natura 2000 v Črni na Koroškem

S svojim podpisom zagotavljam, da:

sem diplomsko delo izdelala samostojno pod mentorstvom:

Andreje Gerčer, univ. dipl. inž. agr.

in mentorstvom v podjetju:

Nine Friškovec, mag. hort.

Celju, dne _____

Podpis avtorice: _____

Zahvala

Za pomoč pri izdelavi diplomskega dela ter strokovne nasvete in usmeritve v času študija se zahvaljujem mentorici Andreji Gerčer, mentorici v delovni organizaciji Nini Friškovec pa se zahvaljujem, ker je z mano delila svoje izkušnje in znanje. Hvala sodelavcem v vseh delovnih organizacijah, s katerimi sem imela možnost sodelovati v času izobraževanja. Vsi so mi bili pripravljeni pomagati in mi posredovati koristne informacije. Zahvala gre tudi moji družini in prijateljem, ki so me spodbujali ves čas študija in mi nudili finančno pomoč. Hvala tudi tebi, Rok, ki me sprejemaš takšno, kot sem. Ob vseh mojih vzponih in padcih si verjel vame, me optimistično spodbujal in mi nesebično pomagal. Hvala tudi Višji strokovni šoli za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje za prelepo študijsko obdobje in obilico strokovnega znanja.

Izvleček

Natura 2000 je varstveno omrežje, ki ga Evropska unija izvaja od leta 1992. Njegov namen je ohranjanje biotske pestrosti in pomembnih vrst zaščitene živali, rastlin in habitatov na področju Evrope. Določeni sta dve direktivi – Direktiva o pticah (1979) in Direktiva o habitatih (1992). V Sloveniji je 354 zaščitene območij, od tega 323 na podlagi Direktive o habitatih in 31 na podlagi Direktive o pticah. Na območju občine Črna na Koroškem je določeno eno območje po Direktivi o pticah (Grintavci) ter štiri po Direktivi o habitatih (Peca, Obistove skale, Cvelbarjeve skale in Dolina smrti). Teoretični del diplomskega dela predstavlja delo z Naravovarstvenim atlasom Slovenije, s pomočjo katerega najlažje proučimo območja, zaščitene rastline, ptice in habitate. Sledi predstavitev anketne raziskave. Ugotovili smo, da imamo v Črni zaščitene 12 vrst ptic in več vrst rastlin. Anketa je pokazala, da večina prebivalcev ve, kaj pomeni pojem Natura 2000, večji problem pa se pojavi pri konkretnih vprašanjih o pticah in rastlinah ter pravih ravnanjih. Praktični del naloge predstavlja terensko delo, v okviru katerega smo si ogledali večino območij in proučili njihovo stanje, ki je slabše od pričakovanega. Opazovali smo pravo naravno katastrofo; problem predstavljajo predvsem podlubniki in sanacija vetrolovov. S tem izginja pomemben življenjski prostor za ptice. Območja Nature 2000 ter rastline niso označene, zato prihaja do neznanja in neupoštevanja pomembnih pravih ravnanj v takšnem okolju.

Ključne besede

Natura 2000, Direktiva o pticah, Direktiva o habitatih, občina Črna na Koroškem, zaščitene ptice, zaščitene rastline, zaščiteni habitati.

Abstract

Natura 2000 is a protected area that the European Union has been implementing since 1992. Its purpose is to preserve biodiversity and important species of protected animals, plants and habitats in Europe. There are two directives - the Birds Directive (1979) and the Habitats Directive (1992). There are 354 protected areas in Slovenia, of which 323 on the basis of the Habitats Directive and 31 on the basis of the Birds Directive. In the area of Črna na Koroškem, 1 area is determined according to the Birds Directive (Grintavci), and 4 according to the Habitats Directive (Peca, Obistave skale, Cvelbarjeve skale and Dolina smrti). The theoretical part of the diploma consists of work with the Nature Conservation Atlas of Slovenia, it is the easiest way to study areas, protected plants, birds and habitats and the composition of the survey. It has been established that we have 12 species of birds and several species of plants protected. However, the survey showed that most residents know what the term Natura 2000 means, a bigger problem shows with specific questions about birds and plants and rules of conduct. We watched a real natural disaster, especially the problem is lubadar and the rehabilitation of windbreaks. This disappears an important habitat for birds. Natura 2000 sites and plants are not marked and this leads to ignorance and non-compliance with important rules of conduct in such an environment..

Key words

Natura 2000, Birds Directive, Habitats Directive, Črna na Koroškem, Protected birds, protected plants, protected habitats.

Kazalo vsebine

Kazalo vsebine.....	VII
Kazalo slik.....	VIII
Kazalo tabel.....	IX
Kazalo grafov.....	IX
1 Uvod.....	1
2 Namen in cilji.....	2
3 Raziskovalne hipoteze.....	3
4 Pregled dosedanjih raziskav in objav.....	4
4.1 Natura 2000.....	4
4.1.1 Cilji vzpostavitve omrežja Natura 2000.....	5
4.1.2 Postopek opredelitve posebnih območij varstva (SPA) in posebnih območij ohranitve (SAC).....	6
4.1.3 Evropska direktiva o pticah.....	7
4.1.4 Evropska direktiva o habitatih.....	8
4.1.5 Pravila ravnanja na območjih Nature 2000.....	9
4.1.6 Miti o Naturi 2000.....	10
4.1.7 Dan Nature 2000 in nagrada Nature 2000.....	10
4.2 Občina Črna na Koroškem.....	11
4.2.1 Kulturne in naravne znamenitosti.....	11
4.2.2 K24.....	13
4.2.3 Vizija – strateški cilji občine.....	13
4.2.4 Trajnostni razvoj občine.....	14
4.2.5 Turizem v očini.....	14
5 Raziskovalne metode.....	15
5.1 Delo z Naravovarstvenim atlasom Slovenije.....	15
5.1.1 Razširjenost Nature 2000.....	15
5.1.2 Območja SPA (Direktiva o pticah).....	16
5.1.3 SAC (Direktiva o habitatih).....	19
5.2 Terensko delo.....	21
5.3 Anketa.....	21
6 Rezultati in razprava.....	22
6.1 Rezultati.....	22
6.1.1 Rezultati dela z Naravovarstvenim atlasom Slovenije.....	22
6.1.2 Rezultati terenskega dela.....	40
6.1.3 Rezultati ankete.....	53
6.2 Razprava.....	60
7 Zaključek.....	62
8 Viri in literatura.....	64
9 Priloge.....	66

Kazalo slik

Slika 1: Znak Nature 2000.....	4
Slika 2: Območja Nature 2000 v Sloveniji.....	5
Slika 3: Postopek zavarovanja območij.....	6
Slika 4: Občina Črna na Koroškem – zemljevid	11
Slika 5: Središče občine Črna na Koroškem	12
Slika 6: Pot K24.....	13
Slika 7: Začetna stran Naravovarstvenega atlasa Slovenije	15
Slika 8: Območja Nature 2000 v občini Črna na Koroškem	15
Slika 9: Vrhovi in kraji občine Črna na Koroškem	18
Slika 10: Koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>).....	23
Slika 11: Planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>)	24
Slika 12: Gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>).....	25
Slika 13: Črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>).....	26
Slika 14: Sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>)	27
Slika 15: Mali muhar (<i>Ficedula parva</i>).....	28
Slika 16; Mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>).....	29
Slika 17: Belka (<i>Lagopus mutus helveticus</i>)	30
Slika 18: Navadni kupčar (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	31
Slika 19: Triprsti detelj (<i>Picoides tridactylus</i>)	32
Slika 20: Rušavec (<i>Tetrao tetrix tetrix</i>)	33
Slika 21: Divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>).....	34
Slika 22: Zoisova zvončica – Cvelbarjeve skale	40
Slika 23: Zoisova zvončica na Peci.....	41
Slika 24: Jeglič (<i>Primula auricula</i>) – Šumahov vrh.....	41
Slika 25: Alpska velesa (<i>Dryas octopetala</i>) na Peci	42
Slika 26: Kamniška murka (<i>Nigritella lithopolitana</i>) na Uršlji gori	42
Slika 27: Travniki na Smrekovcu	43
Slika 28: Brezstebelna lepnica (<i>Silene acaulis</i>) na Peci	43
Slika 29: Zoisova zvončica (<i>Campanula zoysii</i>) na Peci.....	44
Slika 30: Praprotni – Cvelbarjeve skale	44
Slika 31: Zaščiteni natreski – Cvelbarjeve skale	45
Slika 32: Cvelbarjeve skale – vrh in pogled na Črno	45
Slika 33: Dolina Tople pod Peco.....	46
Slika 34: Jase, nastale zaradi izsekavanja Orožija.....	46
Slika 35: Lubadar in izginjajoči življenjski prostor zaščitenih ptic – Javorje.....	47
Slika 36: Strm gozdni teren večine zaščitenih območij.....	47
Slika 37: Obistove skale in pogled na Cvelbarjeve skale.....	48
Slika 38: Olševa, zadnji travniki – nahajališče zaščitenih rastlin.....	48
Slika 39: Značilni nizki borovci – Peca.....	49
Slika 40: Pogled na Kordeževo glavo in Peco od daleč	49
Slika 41: Smrekovec in značilno vulkansko rastišče.....	50
Slika 42: Pogled od daleč na zaščiteno Smrekovško pogorje	50

Slika 43: Uršlja gora – rastišče zaščitene Kamniške murke.....	51
Slika 44: Planinski abuh	51
Slika 45: Divji petelin.....	52
Slika 46: Divji petelin na območju Doline Tople.....	52

Kazalo tabel

Tabela 1: Zaščiteno območje Grintavci.....	16
Tabela 2: Zaščiteno območje Peca	19
Tabela 3: Zaščiteno območje Olševa.....	20
Tabela 4: Zaščiteno območje Obistave skale	20
Tabela 5: Zaščiteno območje Cvelbarjeve skale	21

Kazalo grafov

Graf 1: Spol anketirancev.....	53
Graf 2: Starostna skupina anketirancev	53
Graf 3: Status anketirancev	54
Graf 4: Prepoznavnost izraza Natura 2000.....	54
Graf 5: Odgovori na vprašanje o opisu Nature 2000.....	55
Graf 6: Odgovori na šesto vprašanje	56
Graf 7: Prikaz odgovorov na vprašanje o letu sprejema direktiv.	56
Graf 8: Prepoznavnost ptice ruševca med podanimi slikami	57
Graf 9: Odgovori na vprašanje o rastoči zaščiteni rastlini na območju Doline smrti.....	58
Graf 10: Udeležitev vodenega ogleda	59
Graf 11: Dodatno izobraževanje o Naturi 2000	59

1 Uvod

Vodilna misel varstva narave poudarja, da smo odgovorni za ohranitev narave, zlasti geotopov, rastlinskih in živalskih vrst ter ekosistemov, ker so ti naravni viri in vrednote osnova za preživetje. V zadnjih desetletjih se biotska pestrost v Evropi zmanjšuje. Med temi spremembami sta krčenje in izguba vrst, habitatov in ekosistemov. Evropska unija v ta namen že od leta 1992 oblikuje mrežo, imenovano Natura 2000. To je omrežje posebnih varstvenih območij, ki je namenjeno ohranjanju mednarodno pomembnih živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov. Na eni strani Natura 2000 ščiti in varuje posamezna območja narave ter ohranja njeno neokrnjenost in nedotakljivost. Na drugi strani pa na nek način omejuje prebivalce, da opravljajo samo take aktivnosti, ki omogočajo ohranjanje biotske pestrosti. Lastniki nepremičnin in zemljišč imajo torej na njih omejen poseg v naravo. V diplomskem delu v namen raziskovanja Nature 2000 predstavimo zaščitena območja občine Črne na Koroškem. Območja obsegajo 50–60 % občine, ki ima ogromno živalsko in rastlinsko raznolikost. Območja proučimo s pomočjo Naravovarstvenega atlasa Slovenije in si jih nato ogledamo tudi na terenu. S pomočjo prebivalcev občine pa ugotovimo, kako dobro je razvito znanje o Naturi 2000 med splošno populacijo kraja. Z raziskovanjem in odprtjem te teme želimo spodbuditi mlade in stare, da pazijo na to, kar nam je bilo dano, obenem pa je pomembno, da znamo to izkoristiti tudi v svoj prid, mogoče na področju turizma, pridelave hrane, izobraževanja ipd.

2 Namen in cilji

Temeljni pogoj, ki mora biti izpolnjen, da lahko govorimo o ohranjanju biotske raznovrstnosti, je ohranjanje stabilnosti ekosistemov in s tem njihove raznovrstnosti oziroma narave v celoti, vključno s človekovim okoljem. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo z znanstvenim razvrščanjem organizmov, pogosto opozarjajo, da vrste danes izginevajo hitreje, kot jih uspemo prepoznati. Ob tem je potreben resen razmislek, kajti neredki so posegi v naravo, ki spremljajo sodobni gospodarski razvoj in degradirajo okolje. Družba je z besedami bolj naklonjena naravi, kot to kaže z dejanji, saj naravovarstveni interesi med različnimi interesi največkrat pristanejo na koncu seznama. Namen našega dela je ugotoviti, kako dobro območja Nature 2000 in z njimi povezana pravila, zaščitene živali in habitate poznajo prebivalci občine Črna na Koroškem. Spodbuditi jih želimo k ohranjanju narave in življenja na takšnem območju. Površino območij najprej proučimo s pomočjo Naravovarstvenega atlasa Slovenije. Sledi ogled na terenu, kjer si ogledamo dostopnost območja, če je ustrezno označeno in ohranjeno. Z nalogo želimo čim več ljudi ozaveštevati o pomembnosti omrežja Nature 2000 in jih spodbuditi k ohranjanju narave. Na področju zelenega turizma upamo na vedno večje upoštevanje pravil glede območij, živali in rastlin. Veliko pa bomo dosegli, če se bo o tej temi začelo čim več govoriti med mlajšimi in se bo to znanje prenašalo iz roda v rod.

3 Raziskovalne hipoteze

Pri izdelavi diplomskega dela si pomagamo s knjižnimi viri, raziskavami, ki so že bile opravljene, in s spletnimi stranmi. Izvedemo tudi anketo na območju Črne na Koroškem. Pred pisanjem diplomskega dela smo postavili pet hipotez, ki jih po koncu raziskovanja potrdimo ali ovržemo:

HIPOTEZA 1: Predvidevamo, da prebivalci Črne na Koroškem dobro poznajo območja Nature 2000.

HIPOTEZA 2: Predvidevamo, da lahko območja bolje izkoristimo v namen promocije turizma.

HIPOTEZA 3: Predvidevamo, da je večina območij z zaščitnimi habitati in živalmi težko dostopna.

HIPOTEZA 4: Predvidevamo, da so območja na terenu dobro označena.

HIPOTEZA 5: Predvidevamo, da se Občina Črna na Koroškem zavzema za zeleni turizem in ohranjanje narave, ki nam je dana.

4 Pregled dosedanjih raziskav in objav

4.1 Natura 2000

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, ki je namenjeno ohranjanju mednarodno pomembnih in ogroženih živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov. Biotska raznovrstnost v Evropi upada. Izginjajo poplavni gozdovi, mokrotni travniki, spreminja se kulturna krajina. Še posebej so na udaru lažje dostopni predeli in tista življenjska okolja, ki so z vidika gospodarske rabe manj zanimiva. Da bi zaustavili in obrnili trend izumiranja rastlinskih in živalskih vrst, je Evropska unija vzpostavila mrežo območij Natura 2000. Omrežje se je začelo leta 1992 v okviru projekta Evropske unije, ki naj bi se zaključil z razglasitvijo območij Nature 2000 do leta 2000. Omrežje Natura 2000 temelji na Direktivi o pticah in Direktivi o habitatih. Omrežje je sestavljeno iz dveh tipov območij: posebna območja varstva (angl. Special Protected Areas – SPA), ki so opredeljena na podlagi meril o pticah, in posebna območja ohranitve (angl. Special Areas of Conservation – SAC), ki so opredeljena na podlagi meril Direktive o habitatih. Direktiva o pticah je bila sprejeta že leta 1979. Njen cilj je zaščititi prostoživeče ptice in njihova najpomembnejša življenjska okolja. Varuje tako ptice gnezdilke kot tudi ptice selivke – njihova gnezdišča, prezimovališča in preletne poti. Formalnemu varovanju ptic je sledilo še varovanje drugih rastlinskih in živalskih vrst. Leta 1992 je bila sprejeta Direktiva o habitatih, ki določa merila za varstvo redkih, ogroženih ali endemičnih vrst prostoživečih živali in rastlin ter habitatnih tipov. Obe direktivi skupaj tvorita okvir ohranjanja narave v EU – omrežje Natura 2000. S pomočjo določil obeh direktiv v Evropi varujemo več kot 1.000 redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter 200 habitatnih tipov. Slovenija je obe direktivi implementirala z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000).

Slika 1: Znak Nature 2000

Vir: <https://www.euromontana.org/wp-content/uploads/2018/01/natura-2000.jpg>

Del procesa pristopa Slovenije k EU je bila tudi uskladitev zakonodaje na področju varstva narave, torej proces vnosa zahtev obeh direktiv v slovensko zakonodajo, enako tudi določitev območij po Direktivi o pticah in predlogov območij po Direktivi o habitatih. Leta 2004 je bila sprejeta Uredba o območjih Nature 2000 v Sloveniji.

Določenih je 286 območij, ki pokrivajo 35,5 % Slovenije. . Z uredbo iz leta 2013 je Vlada RS določila skupno 354 območij, o tega 323 po Direktivi o habitatih (za 60 habitatnih tipov in za 114 vrst) ter 31 območij po direktivi o pticah (za 118 vrst). Uredbo je nato Vlada RS spremenila še januarja 2014 in marca 2016.

Natura 2000 je konec leta 2010 v Evropi obsegala okoli 26.000 območij s skupno površino več kot 750.000 km² ali 18 % kopne površine (za dobrih 37 površin Slovenije) in več kot 130.000 km² morja. Najbolj pogost in do neke mere celo logičen je sklep, da so območja Nature 2000 neke vrste evropska zavarovana območja, vendar ni tako preprosto. Območja Nature 2000 opredeljujejo cilji dveh direktiv, uresničevanje teh ciljev pa je prepuščeno vsaki državi članici z lastnim sistemom varstva narave. Nekatere države so območja opredelile kot zavarovana območja, vključno z režimom in upravljalci. V Sloveniji so območja opredeljena po strokovnih merilih, nato pa je njihov pravni status določen na podlagi Zakona o ohranjanju narave (Ur. l RS 2004).

Slika 2: Območja Nature 2000 v Sloveniji
Vir: Naravovarstveni atlas Slovenije

4.1.1 Cilji vzpostavitve omrežja Natura 2000

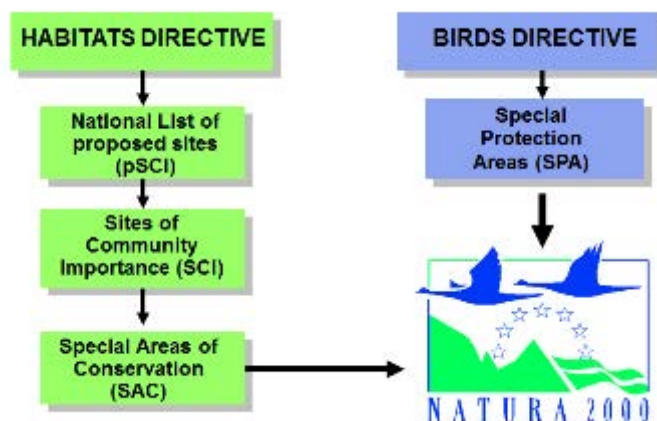
Cilj je, da z zadostnim številom in površino območij, ki so primerno varovana in načrtno vodena, zagotovimo dolgoročno preživetje najbolj ranljivih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatov v Evropi. Cilji so tudi:

- izboljšanje stanja ohranjenosti izbranih vrst in naravnih okolij (habitatov), kot je opredeljeno v PUN 2000,
- izboljšanje upravljanja in izvajanja Nature 2000 s krepitvijo zmogljivosti ključnih deležnikov pri upravljanju Nature 2000,
- izboljšanje znanja o izbranih vrstah, tipičnih naravnih okoljih (habitatnih tipih) in območjih Natura 2000,
- vzpostavljanje bolj učinkovitega monitoringa z grajenjem dolgoročne nacionalne sheme,
- krepitev informiranosti o vrstah, tipičnih naravnih okoljih (habitatnih tipih) in območjih Natura 2000.

4.1.2 Postopek opredelitve posebnih območij varstva (SPA) in posebnih območij ohranitve (SAC)

Območje Natura se opredeli na podlagi strokovnih meril za ocenjevanje območij za posamezni habitatni tip in posamezno vrsto, katerih ohranjanje je v interesu EU.

Strokovni predlog posebnih območij varstva na podlagi znanstvenih kriterijev pripravijo nacionalni strokovnjaki in znanstveniki za ptice. Na podlagi strokovnih predlogov za območja SPA država določi posebna območja varstva. Prav tako strokovni predlog območij, pomembnih za Evropsko skupnost, pripravijo za posamezne rastlinske in živalske vrste ter habitatne tipe. Državni seznam sestavijo ustrezne državne naravovarstvene službe (Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za varstvo narave) na podlagi strokovnih predlogov za območja SCI. Preverjanje in dopolnjevanje državnega seznama območij poteka v sodelovanju med Evropsko komisijo in državo članico EU na znanstvenih seminarjih, ki jih skliče Komisija, podpira pa jih tudi Evropska okoljska agencija. Območja, ki jih sprejme Evropska komisija, država članica proglasi in določi za posebna območja ohranitve.

Slika 3: Postopek zavarovanja območij

Vir: https://www.era-comm.eu/EU_Nature_Protection_Legislation_Species_Protection/part_1/kiosk/bilder/figure_2.png

4.1.3 Merila za določitev območij Natura 2000 in potencialnih območij Natura 2000

A. Merila za ocenjevanje območij za habitatni tip:

- a) Stopnja zastopanosti habitatnega tipa na območju.
- b) Površina habitatnega tipa na območju v razmerju do celotne površine tega habitatnega tipa na ozemlju države.
- c) Stopnja ohranjenosti strukture in funkcij habitatnega tipa ter možnosti za obnovitev.
- d) Globalna ocena vrednosti območja za ohranitev habitatnega tipa.

B. Merila za ocenjevanje območij za posamezno vrsto

- a) Velikost in gostota populacije vrste na območju v razmerju do populacij na ozemlju države ter za vrste ptic tudi v razmerju do populacij na ozemlju EU.
- b) Stopnja ohranjenosti značilnosti habitata, ki so pomembne za vrsto, in možnosti za obnovitev.
- c) Stopnja izoliranosti populacije vrste na območju v razmerju do naravnega območja razširjenosti vrste.
- d) Globalna ocena vrednosti območja za ohranitev vrste.

4.1.4 Evropska direktiva o pticah

Ministrski svet Evropske skupnosti je 2. aprila 1979 sprejel Direktivo o ohranjanju prostoživečih ptic. Predpis je začel veljati leta 1981.

Države članice morajo ohraniti populacije prosto živečih ptičev na ravni, ki ustreza ekološkim, znanstvenim in kulturnim zahtevam, upoštevajoč ekonomske in rekreacijske potrebe. Varstvo ima prednost pred ekonomskim izkoriščanjem oziroma rekreacijo. Države morajo tudi zavarovati, vzdrževati ali ponovno vzpostaviti zadostno pestrost in velikost življenjskih prostorov za vse prosto živeče ptiče. To še posebej velja za selitvene vrste. Države morajo opredeliti najpomembnejša tovrstna območja, kot so posebna območja varstva (SPA), in Evropsko komisijo obvestiti o varstvenih ukrepih.

4.1.5 Evropska direktiva o habitatih

Direktivo o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst je sprejel Ministrski svet 21. maja 1992. Direktiva je bila večkrat dopolnjena, nazadnje leta 1995 ob pridružitvi Avstrije, Finske in Švedske.

V uvodnem delu so navedene definicije (npr. naravni habitat, vrsta, prednostna vrsta, ustrezno varstveno stanje vrste itd.). V Prilogi I so naštetih habitatni tipi (198 habitatnih tipov, od tega 50 prednostnih), v Prilogi II pa vrste (230 živalskih in 483 rastlinskih vrst), ki jih je treba ohranjati z opredeljevanjem SAC. Nato je opisan postopek vzpostavljanja omrežja Natura 2000. Države najprej opredelijo sezname evropsko pomembnih območij, ki jih nato vsaka država članica določi s predpisom kot SAC in s tem postanejo del omrežja Natura. Habitatna direktiva spodbuja države, da ohranjajo in/ali po potrebi vzpostavljajo povezave med SPA oziroma SAC.

Ključne obveznosti glede območij omrežja Natura 2000 so opredeljene v 6. členu direktive:

- ustrezni načrti upravljanja (po potrebi) ter zakonski, upravni ali pogodbeni ukrepi,
- preprečevanje slabšanja razmer,
- preverjanje vseh načrtov ali projektov (tudi če je načrtovan zunaj območja in lahko vpliva na vrste/habitate v območju),
- prevlada javnega interesa, izravnalni ukrepi, ugodnosti pri financiranju.

4.1.6 Pravila ravnanja na območjih Nature 2000

(1) Varstvene usmeritve za ohranitev območij Natura so usmeritve za načrtovanje in izvajanje posegov in dejavnosti ter drugih ravnanj človeka na teh območjih z namenom doseganja varstvenih ciljev.

(2) Na območjih Natura se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri:

- ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov in habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotских in biotских sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze, kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst ter omogoča ponovno povezanost, če je ta prekinjena.

(3) Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovane v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

(4) Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da se:

- živalim prilagodi tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne ali v čim manjši možni meri sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev, razvoja negibljevih ali slabo gibljivih razvojnih oblik ter prezimovanja,
- rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.

(5) Na območja Natura se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.

(6) Na podlagi varstvenih usmeritev se določijo podrobnejše in konkretne varstvene usmeritve, ki se obvezno upoštevajo pri urejanju prostora, rabi naravnih dobrin in urejanju voda. Podrobnejše varstvene usmeritve se lahko določijo v programu upravljanja iz 12. člena te uredbe oziroma v naravovarstvenih smernicah, kjer se določijo tudi konkretne varstvene usmeritve (Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Nature 2000), 2018, 7. člen).

4.1.7 Miti o Naturi 2000

Kadar o novem dejstvu nimamo dovolj zanesljivih informacij, ki jim zaupamo, se opremo na tisto, kar poznamo, in si sami ustvarimo podobo. Po vsej verjetnosti si bomo oblikovali mit. Raziskave javnega mnenja so pokazale, da ljudje poznajo povezavo med območji Nature 2000 in varstvom narave. Predstava o omrežju Natura 2000 se oblikuje na podlagi osebnih izkušenj posameznika. Miti o Naturi 2000 so razširjeni po vsej EU in presenetljivo so si med seboj močno podobni.

Nekaj najpogostejših mitov:

- Natura 2000 = varstvo narave,
- Natura 2000 = zavarovano območje,
- na območjih Nature 2000 niso možni posegi.

4.1.8 Dan Nature 2000 in nagrada Nature 2000

Špansko ornitološko društvo je oblikovalo vseevropsko pobudo, da en dan v letu posvetimo Naturi 2000 z namenom ozaveščanja o pomenu varstvenih območij. Tako od leta 2013, dan pred svetovnim dnevom biodiverzitete, 21. maja, obeležujemo dan Nature 2000.

Evropska komisija pa je leta 2014 prvič podelila nagrado Natura 2000, ki jo v različnih kategorijah podeljuje tistim dobrim praksam, ki so za vzgled in navdih. Ena od njenih pomembnih nalog je tudi povezovanje ljudi, ki delujejo na območjih Nature 2000 in si tako izmenjujejo izkušnje in znanja.

4.2 Občina Črna na Koroškem

Črna na Koroškem je slikovito, prijetno naselje v dolini ob reki Meži na desni strani in Javorskim potokom na levi strani, na križišču dveh cest na levo proti Šoštanju in desno proti Koprivni. Ima približno 3.303 (2019) prebivalcev, ki se večinoma zaposlujejo v CUDV, TAB in trgovinah, nekaj pa je kmetov, ki živijo v okolici. Povprečna starost prebivalstva v občini Črna na Koroškem po zadnjih podatkih 1. januarja 2019 znaša 46 let. V središču Črne je spomenik, ki ga je zasnoval Jože Plečnik in je posvečen padlim borcem. Okoli njega se nahajajo prenovljena banka, pošta, občina in poročna dvorana, nad njim pa se mogočno dviga cerkev svetega Ožbolta. V Mušeniku so majhna graščina in zapuščene fužine, ki so bile nekoč v lasti grofa Thurna. Legenda pravi, da je pod Peco v jami zaspal kralj Matjaž. Danes je ta jama še vedno tam in je na voljo za ogled. V Črni je na Ludranskem vrhu Najevska lipa. Legenda pravi, da so Turki na begu pred domačini zakopali zaklad in da bi se pozneje spomnili, kje je zakopan, so nad tisto mesto posadili 12 lip. Več informacij o tem je dostopnih na spletni strani občine Črna na Koroškem.

Slika 4: Občina Črna na Koroškem – zemljevid

Vir: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3a/Karte_Crna_na_Koroskem_si.png

4.2.1 Kulturne in naravne znamenitosti

V občini Črna na Koroškem so naslednje kulturne in naravne znamenitosti:

- Peca je najvzhodnejši dvatisočak v Sloveniji. Obsežno goro na južni strani omejujeta dolini Tople in Meže, na severu pa Podjuna v Avstriji. Njeno vršno zgradbo sestavlja več vrhov. Najvišji je Kordeževa glava (nemško Kordeschkopf) in je visoka 2.126 m. Je planotasta, porasla s travo in nizkim rušjem. Prek Pece teče državna meja med Slovenijo in Avstrijo.
- Dolina Bistre leži med Belo pečjo in Velikim Travnikom na jugu ter Oraževim hribom in Kneževo špico na severu. Kmetije so večinoma na dnu doline, pobočja nad dolino so strma in gozdnata. Posebnost Bistre so koroški čebelnjaki.
- Podobo Kralja Matjaža v steni Pece je mogoče z malo domišljije opaziti v severni steni Pece.
- Najevska lipa oziroma lipovec (*Tilia cordata*) raste ob Najevnikovi domačiji na Ludranskem vrhu nad Črno na Koroškem. Je najdebelejše drevo v Sloveniji. Leta 1969 so mu v prsni višini izmerili obseg 11,24 metra. Leta 1980 so ugotovili trhli obod in zato manjši obseg. Leta 1993 so lipi odstranili trhel in vlažen les iz notranjosti. Meritev obsega je bila tedaj 10,56 metra, leta 2006 pa 10,70 metra.
- Božičev slap se nahaja pri kmetiji Božič nad Črno na Koroškem ob cesti na Javorje.

- Rezmanov slap je 9 m visok in precej vodnat. Prav tako se nahaja v bližini Božičeve kmetije.
- Helenski potok izvira pod Stoparjevim vrhom (1.027 m), teče pod Sv. Heleno in rudnikom Helena. V spodnjem toku teče skozi sotesko pod Navrškim vrhom (1.001 m) in se izliva v Mežo. V približno 3 km dolgem toku naredi 300 m višinske razlike in več šumov (manjših slapišč).
- Krajinski park Topla predstavlja alpsko dolino pod južnimi stenami Pece. Zaščiten je zaradi svojih izjemnih naravnih lepot. Tukaj se nahajajo mogočne in osamele kmetije Burjak, Florin, Kordež, Fajmut in Končnik, ki jih obdajajo obsežni, gosti smrekovi in macesnovi gozdovi, v dolini pa so pašniki. Kmetije v Topli so sestavljene iz niza poslopij, ki so prebivalcem omogočala samozadostnost; etnologi jih imenujejo »celki«.
- Polno plastična, ulita počena krogla z vidnim jedrom kiparja Franceta Rotarja (1933–2001) stoji v parku pred hotelom Krnes. Na ravenski Formi vivi jo je izdelal v jeklu in izkoristil surovo teksturo materiala, ki z leti z rjavenjem le pridobiva v slikovitosti izraza.
- V neposredni bližini planinskega doma na mali Peci leži votlina kralja Matjaža. Gre za deloma umetno izdolben rov z votlino, v kateri je kip legendarnega kralja Matjaža.
- Plečnikov spomenik padlim borcem v 1. in 2. svetovni vojni stoji sredi Črne in je bil postavljen leta 1952.

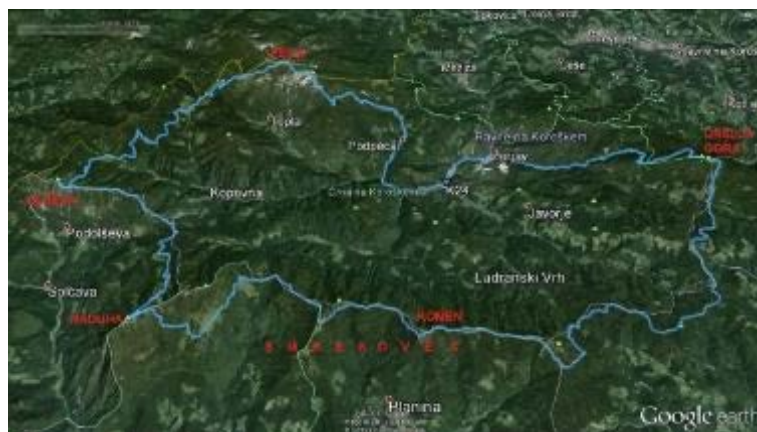
Slika 5: Središče občine Črna na Koroškem

Vir: <https://www.cistilnanaprava-crna.si/wp-content/uploads/2020/07/Crna-slider1.jpg>

4.2.2 K24

K24 velja za najtežji Koroški planinski izziv oziroma pot, ki povezuje pet najpomembnejših koroških vrhov – Uršljo goro (1.699 m), Smrekovec (1.577 m), Raduho (2.062 m), Olševo (1.930 m) in Peco (2.125 m). Pot je dolga okoli 80 kilometrov in premaga več kot 10.000 višinskih metrov vzponov in spustov. Komur uspe progo premagati v manj kot 24 urah, postane član prestižnega kluba K24.

To je edina pot, po kateri si lahko ogledamo in obiščemo prav vsa zaščitena območja Nature 2000 v Črni na Koroškem.

Slika 6: Pot K24

Vir: <https://bojanambrozic.files.wordpress.com/2013/08/k-24-gps-sled-21.jpg?w=640>

4.2.3 Vizija – strateški cilji občine

Vizija občine je Črna na Koroškem – ljudem prijazna občina: aktivna, zdrava, odprta in dostopna:

1. zadovoljevanje potreb in interesov prebivalcev ter izpolnjevanje vseh drugih nalog v skladu z zakonom,
2. spodbujanje trajnostnega razvoja na vseh področjih ter zagotavljanje pogojev in okvirov zanj,
3. ohranjanje dediščine in naravnih danosti,
4. zagotavljanje enakih možnosti za vse prebivalce in krepitev socialnih vezi.

Občina bo z uveljavljanjem načel trajnostnega razvoja zagotavljala usklajen in uravnotežen prostorski razvoj, ki bo omogočil uresničevanje razvojnih pobud in ob tem ohranil naravne kakovosti in kakovosti bivalnega okolja ter zagotovil povečanje prepoznavnosti občine v slovenskem in širšem prostoru.

4.2.4 Trajnostni razvoj občine

Zaradi vse večjega onesnaževanja našega planeta in potencialnega zviševanja cen energije, proizvedene iz neobnovljivih virov, je vedno bolj izpostavljena odgovornost lokalne skupnosti in posledično posameznika do okolja, v katerem živimo. Trajnostna energetska politika je vodilo k celovitem pristopu usklajene obravnave področja energetike, varstva okolja, podnebnih sprememb in regionalnega razvoja, zato trajnostni razvoj in učinkovita raba energije postajata vse pomembnejša družbena dejavnost in odgovornost. Energetska učinkovitost oziroma učinkovita raba energije je ključni dejavnik trajnostnega razvoja. Dolgoročno načrtovanje energetske učinkovitosti izrabe energije je ključni element dolgoročnega gospodarskega razvoja občine in osnova za znižanje vplivov na okolje in energetske odvisnosti.

4.2.5 Turizem v občini

Črna na Koroškem ima številne potenciale za razvoj turizma, vendar nima oblikovanih celovitih turističnih produktov in je premalo prepoznana kot območje izrednih naravnih danosti in sodobne športne ter adrenalinske infrastrukture, ki ponujajo odlične možnosti za šport, rekreacijo, pohodništvo in izletništvo, dopolnjuje pa jih izjemna kulturna, zgodovinska in tehniška dediščina ter aktivna in raznolika družbena dejavnost. Črna na Koroškem se želi pozicionirati kot destinacija za ljubitelje adrenalinskih aktivnosti, neokrnjene narave, avantur in aktivnosti v naravnem okolju. Z izgradnjo in posodabljanjem športne infrastrukture v zadnjih letih in z izgradnjo privlačnega spusta po jeklenici so zagotovljeni ključni pogoji za privabljanje obiskovalcev iz teh ciljnih skupin. Vzporedno s tem pa je treba razvijati in povezovati vso ostalo, prav tako bogato turistično ponudbo (kulturna, naravna, tehniška in sakralna dediščina, tradicionalne prireditve, umetniški duh kraja, legende).

Dobro je vedeti, da je občina trajnostno naravnana, saj s tem dokazuje, da pozornost posveča prav vsemu, tudi območjem Nature 2000. Območja konkretnije proučimo z Naravovarstvenim atlasom Slovenije.

5 Raziskovalne metode

5.1 Delo z Naravovarstvenim atlasom Slovenije

Naravovarstveni atlas Slovenije je program za pregledovanje podatkov z naravovarstveno vsebino prek spleta. Zaradi velikega števila podatkov so ti razdeljeni v štiri skupine:

- Natura 2000,
- naravne vrednote,
- ekološko pomembna območja,
- zavarovana območja.

Slika 7: Začetna stran Naravovarstvenega atlasa Slovenije

Vir: <https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/DefaultNvaPublic.aspx>

S pomočjo programa bomo proučili območja Nature 2000 v občini Črna na Koroškem, ki je del koroške statistične regije. Meri 156 km². Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na 35. mesto. To nam bo omogočilo lažje in bolj učinkovito terensko delo.

5.1.1 Razširjenost Nature 2000

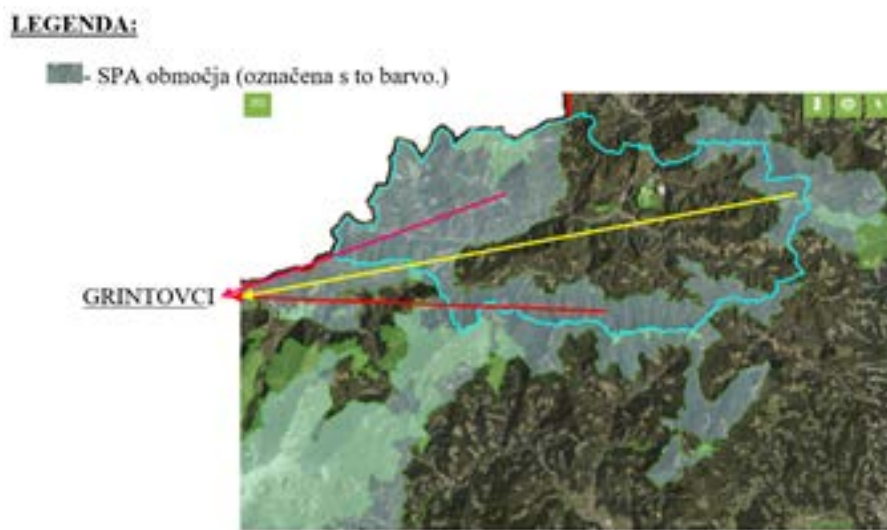
Po pregledu zemljevida z označenimi območji smo ugotovili, da Natura 2000 pokriva kar 50–65 % občine. 80 % območij je zavarovanih po Direktivi o pticah (SPA), ostalih 20 % pa po Direktivi o habitatih (SAC). Območja se nahajajo bolj ob robovih občine, samo središče jih ima zelo malo, kar nam tudi pove, zakaj je najbolj naseljeno središče občine. Večina se jih nahaja na z gozdom zaraščenih površinah z veliko skalovja.

Slika 8: Območja Nature 2000 v občini Črna na Koroškem

Vir: <https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/DefaultNvaPublic.aspx>

5.1.2 Območja SPA (Direktiva o pticah)

GRINTOVCI

Tabela 1: Zaščiteno območje Grintavci

Ime območja:	Grintovci
Tip območja:	Posebno območje varstva
Oznaka:	SPA
Površina (m ²):	232825476 (celotna SLO)
Datum določitve:	29. 4. 2004
Občine v tem območju:	Solčava, Jezersko, Preddivor, Črna na Koroškem, Luče, Kamnik, Slovenj Gradec, Ljubno, Mozirje, Ravne na Koroškem, Prevalje, Šoštanj, Mežica
Število zaščitene vrste:	12

Vir: Knez, 2021

To zelo razčlenjeno območje zajema del Kamniško-Savinjskih Alp, in sicer območje Grintovcev s Kalškim grebenom, Smrekovsko pogorje, Vežo nad Podvolovjekom, gornji del planote Golte ter skrajni severovzhodni del Velike planine. Območje obsega tudi severozahodni del Vzhodnih Karavank, ki se raztezajo od Pavličevega sedla na zahodu prek Olševe in Pece na vzhodu. Gre za skrajni jugovzhodni del alpskega sveta, ki ima zelo pestro geološko in geomorfološko sestavo površja, ki ga predstavljajo gorske verige z vrhovi, ledeniške doline in planote, iglasti gozdovi, ruševje, apnenčasti podi, melišča, alpske trate in vegetacija skalnih razpok. Na visoki nadmorski višini obeh območij najdemo zelo bogato floro in favno, med katerimi so pionirski gozdovi črnega bora (*Pinus nigra*) ter pomembni deleži slovenskih populacij malega skovika (*Glaucidium passerinum*), divjega petelina, (*Tetrao urogallus*) ruševca (*Lyrurus tetrix*) in belke (*Lagopus muta*). Poleg tega na tem območju najdemo tudi planine z gorskimi ekstenzivno gojenimi travniki in pašniki, ki so tudi pomemben element ohranjanja populacije

habitatnih tipov. Zaradi različnih dejavnikov je tako v Kamniško-Savinjskih Alpah kot tudi na območju Grintovcev stanje nekaterih življenjskih okolij neugodno. To velja predvsem za poplavne gozdove z jelšo (*Alnus serrulata*), alpske reke in njihovo vegetacijo z vrbo (*Salix spp.*) ter visokogorske travnike in za raka navadnega koščaka (*Austropotamobius torrentium*). Območje je redko poseljeno. Prevladujoči življenjski prostor je gozd. Zaradi velike pokrajinske pestrosti je gozdna sestava zelo raznolika.

V Črni na Koroškem se Grintovci razprostirajo prek Smrekovca, Pece, Olševe, Koprivne, Tople, Ludranskega vrh, Bistre in Javorja z Uršljo goro.

SMREKOVEC

Smrekovec je 15 kilometrov dolgo pogorje v predalpskem svetu. Leži na stičišču Šaleške doline, Zgornje Savinjske doline in Zgornje Mežiške doline. Je hkrati najvišji vrh tega pogorja, ki je v Sloveniji edino vulkanskega izvora. Ima več vrhov, istoimenski Smrekovec, Komen, Krnes in Veliki Travnik.

PECA

Peca je najvzhodnejši dvatisočak v Sloveniji. Dokaj obsežno goro na južni strani omejujeta dolini Tople in Meže, na severu pa se dviga nad Podjuno. Njeno vršno zgradbo sestavlja več vrhov. Najvišji vrh, 2.126 m visoka Kordeževa glava (nemško Kordeschkopf), leži v njenem južnem delu, je planotasta, porasla pretežno s travo in nizkim rušjem. Tukaj poteka naravna meja med Slovenijo in Avstrijo ter deli Podjuno od Mežiške doline. Slovenci Peco poznamo predvsem zaradi pripovedke o kralju Matjažu in njegovi votlini na slovenski strani gore, Avstrijci pa imajo visoko v zgornja pobočja speljane žičnice, tako da jo poznajo ljubitelji smučanja. Ker v bližini Pece ni višjih vrhov, je z nje lep razgled.

OLŠEVA

Olševa se dviga nad Koprivno, Solčavo in Remšenikom (Remšenik/Remschenig je dolina na avstrijski strani Olševe). Poleg glavnega vrha, 1.929 m visoke Govce, se v 5 km dolgem enakomerno razpotegnjenem grebenu nahajajo še vrhovi Obel kamen na zahodnem robu ter Gladki vrh in Lepi vrh, ki leži na vzhodnem robu grebena Olševe. Približno 200 metrov pod vrhom Oblega kamna se nahaja kamenodobno arheološko najdišče Potočka zijalka.

KOPRIVNA

Koprivna je razloženo naselje samotnih kmetij v občini Črna na Koroškem. Leži v povirju reke Meže na pobočjih Pece in Olševe. Naselje ima 138 prebivalcev (moški: 79, ženske: 59), površino 29,7 km² in povprečno nadmorsko višino 1.068 m.

TOPLA

Celoten zaselek objema visoke, mogočne in osamele kmetije Burjak, Florin, Kordež, Fajmut in Končnik, ki jih z vseh strani obdajajo obsežni, gosti smrekovi in macesnovi gozdovi. Izredno velike in mogočne kmetije v Topli so pravzaprav kar majhni zaselki; etnologi jih imenujejo »celki«. Kot celotno Mežiško dolino je tudi življenje Tople močno zaznamovalo rudarstvo. Začetki izkopavanja svinčeve in cinkove rude segajo v leto 1834, danes pa je rudnik Topla zaprt in zavarovan kot naravni spomenik.

LUDRANSKI VRH

Ludranski vrh je naselje v občini Črna na Koroškem, ki se dviga nad nadmorsko višino 1.000 m. Zelo znan je po mogočni Najevski lipi, ki je središče zaselka.

BISTRA

Bistra je naselje v Občini Črna na Koroškem. To je naselje samotnih kmetij v dolini in na pobočjih nad potokom Bistra južno od Črne na Koroškem. Naravni park Bistra, ki se nahaja v dolini Bistre, je od središča Črne oddaljen le tri kilometre, zato predstavlja priljubljeno izletniško točko, na katero se lahko iz središča Črne odpravimo kar peš. Naravni park ponuja pravo zeleno sprostitev. V njem lahko posedimo, se sprehodimo, ob tem pa opazujemo lepo naravo. V parku so urejena pešpot, dve jezери z ribami, hotel za žuželke in energetski kamen. Mimo teče slikoviti potok Bistra z razgibano in slikovito strugo, polno manjših slapičev in tolmunov.

JAVORJE

Javorje je naselje v občini Črna na Koroškem. Prebivalci so večinoma doma na gorskih kmetijah na zelo strmih območjih.

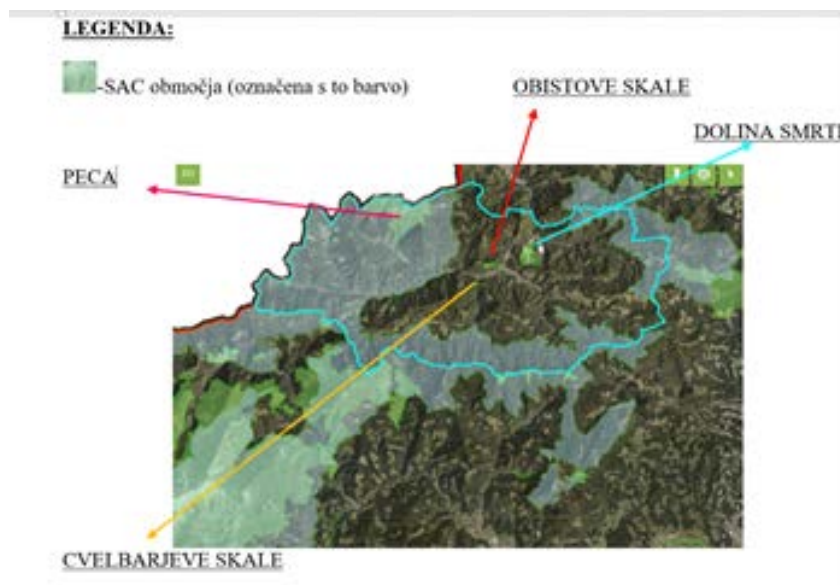
URŠLJA GORA

Uršlja gora je nedvomno ena od najbolj obiskanih gora v Sloveniji, za mnoge poznana tudi pod imenom Plešivec. S svojimi skoraj 1.700 m je najvzhodnejši vrh Karavank kot nekakšen osamelec v osrčju Koroške.

Slika 9: Vrhovi in kraji občine Črna na Koroškem
Vir: Knez, 2021

5.1.3 SAC (Direktiva o habitatih)

PECA

Tabela 2: Zaščiteni območje Peca

Ime območja:	Peca
Tip območja:	Posebno ohranitveno območje
Oznaka:	SAC
Površina (m ²):	3938776
Datum določitve:	3. 2. 2012
Občine v tem območju:	Črna na Koroškem
Število zaščitene vrste:	1

Vir: Knez, 2021

Peca je del Vzhodih Karavank z najvišjim vrhom Kordeževa glava. Na severu in jugu je zelo strma, na zahodu in vzhodu pa precej manj. Na površju uspeva ruševje. Kjer za rast gozda ni ustreznih pogojev, uspevajo alpinske resave ter alpinska in borealna travišča. Karbonatna skalnata pobočja in melišča so rastišča ogroženih rastlinskih vrst, kot je Zoisova zvončnica.

OBISTOVE SKALE

Tabela 3: Zaščiteni območje Olševa

Ime območja:	Obistove skale
Tip območja:	Posebno ohranitveno območje
Oznaka:	SAC
Površina (m ²):	130226
Datum določitve:	3. 2. 2012
Občine v tem območju:	Črna na Koroškem
Število zaščitene vrst/habitatov:	1

Vir: Knez, 2021

Severno od Črne na Koroškem se vzpenja navpično skalovje Obistovih peči. So fragment skalnih karbonatnih pobočij in rastišče redkih rastlinskih vrst skalnih razpok. Na njih se po novem nahaja Olimpline oziroma zipline, s katerim poletimo preko Črne.

DOLINA SMRTI

Tabela 4: Zaščiteni območje Obistove skale

Ime območja:	Dolina smrti
Tip območja:	Posebno ohranitveno območje
Oznaka:	SAC
Površina (m ²):	799341
Datum določitve:	3. 2. 2012
Občine v tem območju:	Črna na Koroškem
Število zaščitene vrst/habitatov:	1

Vir: Knez, 2021

Erodirana, s težkimi kovinami bogata tla pobočij nekdanjega območja rudnika svinca in cinka so rastišča redkih in ogroženih rastlinskih vrst, predvsem mahov in lišajev. Razvita je plitva prst, tla so močno skeletna, rastišča pa suha. V takih razmerah so se razvila travišča na s težkimi kovinami bogatih tleh, kar je na območju Slovenije fenomen.

CVELBARJEVE SKALE

Tabela 5: Zaščiteni območje Cvelbarjeve skale

Ime območja:	Cvelbarjeve skale
Tip območja:	Posebno ohranitveno območje
Oznaka:	SAC
Površina (m ²):	45689
Datum določitve:	3. 2. 2012
Občine v tem območju:	Črna na Koroškem
Število zaščitene vrst/habitatov:	1

Vir: Knez, 2021

Kmetija Cvelbar se nahaja ob poti proti dolini Bistre. Nad njo se dvigajo skale, ki so zelo strme in težko dostopne. To je mesto, kjer se nahajajo redka rastišča zaščitene rastlin. Nekateri zaščitene rastline pa rastejo edino tukaj.

5.2 Terensko delo

Vzporedno s pisanjem naloge smo se odpravili na teren. S pomočjo avtomobila in večinoma peš smo si poskušali ogledati čim več območij in najti zaščitene vrste ptic ter rastlin. Pri ogledovanju je bilo ugotovljeno, da veliko časa preživimo na območjih Nature 2000, pa se tega sploh ne zavedamo. Ogromno jih je težko dostopnih, nekatera pa so prenevarna za dostop. Večina je gozda, gozdnih poti, skalovja in travniških površin. Pri iskanju zaščitene živali smo bili strpni, vendar kljub temu zelo težko najdeš in vidiš zaščitene ptice. Rastline pa smo si ogledali in jih proučili še v poletno-jesenskem času.

5.3 Anketa

Za najboljši pregled poznavanja območij Nature 2000 med prebivalci občine Črna na Koroškem smo ustvarili anketo. Anketa je sistematična metoda zbiranja podatkov na podlagi (vzorca) enot z namenom konstruiranja kvantitativnih opisov značilnosti širše populacije, katere člani so proučevane enote. Sestavljena je bila iz 12 vprašanj, ki se navezujejo na Naturo 2000 na splošno, Naturo 2000 v občini, zaščitene živali in rastline. Anketiranim smo omogočili tudi podati mnenje o izrabi območij v korist turizma in samopromocije. Pri izvedbi ankete smo uporabili portal 1KA, na katerem enostavno in hitro ustvariš anketni vprašalnik. Med prebivalce Črne na Koroškem smo ga poslali prek spletne platforme Facebook in pričakovali okoli 100 pravilno izpolnjenih vprašalnikov.

6 Rezultati in razprava

6.1 Rezultati

6.1.1 Rezultati dela z Naravovarstvenim atlasom Slovenije

S pomočjo Naravovarstvenega atlasa Slovenije smo si ogledali območja, v tem delu pa proučimo zaščitene vrste ptic, rastlin in habitatov.

Območja SPA

1. Grintovci:

Med raziskovanjem območja Grintovci, ki pokriva vsa območja, zaščitena po direktivi SPA o pticah v občini, je bilo ugotovljeno, da pri nas prebiva 12 vrst zaščitene ptice:

- *Aegolius funereus* – koconogi čuk,
- *Aquila chrysaetos* – planinski orel,
- *Bonasa bonasia* – gozdni jereb,
- *Dryocopus martius* – črna žolna,
- *Falco peregrinus* – sokol selec,
- *Ficedula parva* – mali muhar,
- *Glaucidium passerinum* – mali skovik,
- *Lagopus mutus helveticus* – belka,
- *Oenanthe oenanthe* – navadni kupčar,
- *Picoides tridactylus* – triprsti detel,
- *Tetrao tetrix tetrix* – rušavec,
- *Tetrao urogallus* – divji petelin.

***Aegolius funereus* – koconogi čuk**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena, stabilna vrsta.

Koconogi čuk ima v Sloveniji status dokaj pogoste gnezdilke višje ležečih gozdov, čeprav je v preteklosti veljal za redkega. Sodi med značilne sove višjih leg, saj je prostor gnezdenja njegove populacije med 600 in 1.400 m n. v. Nekoč je bil poznan iz Julijskih in Kamniško Savinjskih Alp, Trnovskega gozda, Snežnika, Hrušice in Ribniško-Kočevskega hribovja, danes pa je širše razširjen prek Slovenije, saj poseljuje bolj ali manj vse gorske gozdove. Povečanja razširjenosti ne pripisujemo dejanskemu povečanju populacije, pač pa boljшему poznavanju vrste. Razširjenost koconogega čuka v Evropi se sklada z razširjenostjo smreke (*Picea abies*), zato večji del evropske populacije živi v borealnem pasu severne Evrope. Med sovami velja za vrsto z ozko habitatno nišo. Pri nas v alpski regiji poseljuje višje ležeče iglaste gozdove, v dinarski pa mešan bukovo-jelov gozd in bukove gozdove s sekundarnimi sestoji smreke. Je specializiran plenilec malih sesalcev, zlasti voluharic. V popisih na Pohorju je bila v letu 2014 gostota pojočih samcev 3,2 ptice/10 km², v naslednjem letu pa samo 0,2 p/10 km². Največje ugotovljene gostote v Sloveniji so bile med 6,7 in 7,6 p/10 km² na Pokljuki, v Savinjskih Alpah in na Gorjancih. Vendar se vsaj del populacije, samice in mlade ptice, jeseni odselijo tudi več kot 1.000 km daleč. Koconogi čuk je pri nas slabo raziskana vrsta, monitoring pa poteka le lokalno kot popis pojočih samcev.

Slika 10: Koconogi čuk (*Aegolius funereus*)

Vir: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/17/Aegolius-funereus-001.jpg/240px-Aegolius-funereus-001.jpg>

***Aquila chrysaetos* – planinski orel**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena, stabilna vrsta

Planinski orel je pri nas redek gnezdilec z večino populacije v alpskem svetu. V Sloveniji večina parov živi sklenjeno v Alpah. Izven Alp je razširjenost najbolj enaka v zahodnem predalpskem svetu, predvsem v Cerkljanskem in Idrijskem hribovju na obrobju Trnovskega gozda. Drugod najdemo posamezno gnezdeče pare, npr. na Pohorju, v Škofjeloškem, Posavskem, Polhograjskem in Krmskem hribovju, na Snežniku, Kraškem robu in v Kolpski dolini. Višinska razširjenost gnezdišč ima velik razpon, vendar se orel izogiba nižinam pod 600 m n. v. Najustreznejši habitat planinskega orla so odprta območja tako po nižinah kot gorovjih. Sklepamo lahko, da je predvsem poseljenost tisti dejavnik, ki vpliva na to, da se vrsta ne pojavlja po vseh nižinah v Sloveniji. V preteklosti je planinski orel v Evropi naseljeval tudi nižine, vendar se je umaknil zaradi človekovega preganjanja. Za gnezdišča planinskega orla je značilno, da ležijo na nižjih nadmorskih višinah kot lovišča, kar omogoča lažji prenos plena v gnezdišče. Tako kot drugod po Evropi je bila tudi v Sloveniji večina gnezd najdena v skalovju in le 15–20 % na drevju. Planinski orel je močno občutljiv za vplive vetrnih elektrarn ter na vznemirjanje v gnezdiščih, ki vpliva tako na gnezditveni uspeh kot na razporeditev gnezd v prostoru.

Slika 11: Planinski orel (*Aquila chrysaetos*)

Vir: <https://www.biolib.cz/IMG/GAL/BIG/358397.jpg>

***Bonasa bonasia* – gozdni jereb**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena vrsta (populacija v upadanju)

Gozdni jereb je borealna vrsta in je splošno razširjen po vsej Evropi, naseljuje predvsem gorate predele, kar velja tudi za Slovenijo. Največ gozdnih jerebov pri nas je bilo zabeleženih v Julijskih Alpah, iz Fužinskih planin, Jelovice in Pokljuke, Zgornjesavske doline in Posočja. Razširjeni so tudi po celotnih Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah. Poleg Alp smo gozdnega jereba našli tudi na Pohorju in Košenjaku ter v Posavskem hribovju. Kar 70 % gozdnih jerebov torej živi na nadmorskih višinah med 1.000 in 1.800 m n. v. Populacija gozdnega jereba in območje poselitve pa sta v zadnjih dveh desetletjih močno upadla predvsem v nižjih legah. Ustrezajo mu močno strukturirani gozdovi. V Bohinju so izbrali območja z več grmovne in zeliščne plasti, navadno v bližini negozdnih površin, torej visokogorske pašnike. V splošnem je torej gozdni jereb vrsta smrekovih, jelovih ali macesnovih močno strukturiranih gozdov. Gozdnega jereba ogroža predvsem pomanjkanje ustreznega habitata v gospodarskih gozdovih, saj potrebuje zlasti območja z naravno sukcesijo ter bogat zeliščni in grmovni sloj, ki jih v gospodarskem gozdu zaradi hitrega pomlajevanja pogosto primanjkuje.

Slika 12: Gozdni jereb (*Bonasa bonasia*)

Vir: https://lh3.googleusercontent.com/proxy/EXO6_p8jM8d6R_USfR3VZVOzwdI3qXEmTHcPxNY7NB8dx1h6iq34znYZ-fD7SoGrWWdg6JzokGBoWA9Gjq

e5zTJiOEfgynNmF4YIBre0xMDjzo4OF9hvOPxVJ2yrzZBwATt6AD-CbhId7z CZwx4pYQPy

***Dryocopus martius* – črna žolna**

Črna žolna je v Evropi splošno razširjena in pogosta gnezdilka. V Sloveniji je to tretja najpogostejša vrsta žolne za velikim detlom in zeleno žolno. Črna žolna je v Sloveniji splošno razširjena in zelo pogosta vrsta, ki se izogiba območjem, slabo poraščenim z gozdom. Predelov z veliko gostoto je več in so raztreseni po vsej Sloveniji, med izrazitimi velja omeniti Krimsko hribovje, Ribniško-Kočevsko hribovje, Posavsko hribovje, Sotelsko in Voglajnsko gričevje, Savinjsko dolino med Menino, Dobrovljami in Goltemi ter južni del Pohorskega Podravja. Redkejša je v nižinah in na negozdnatih predelih, kot sta npr. alpski svet nad gozdno mejo in priobalni pas. Večina nacionalne populacije črne žolne (okoli 75 %) prebiva v gričevnatem in hribovitem svetu med 200 in 800 m n. v., vendar pa zaseda tudi višje lege skladno z njihovo razpoložljivostjo. Najvišje je bila zabeležena na okoli 2.000 m. Črna žolna naseljuje zelo različne gozdne sestoje, tako glede na velikost kot tudi presvetljenost, fitocenološko zgradbo in starost. Prenese tudi razmeroma visoko stopnjo fragmentiranosti gozda, kjer je gozdnega habitata v matriksu kmetijske krajine le okoli 25–30 %. Na Solčavskem, kjer so bili izdelani habitatni modeli za vrsto, je bila odkrita v močno presvetljenih debeljakih z nizko do srednjo intenziteto gospodarjenja. V mladih sestojih za izdelavo gnezditvenega dupla potrebuje vsaj nekaj debelejših dreves. Prehranjuje se na odmrlem, pogosto iglastem lesu, v katerem živijo mravlje in ličinke hroščev.

Slika 13: Črna žolna (*Dryocopus martius*)

Vir: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d1/BlackWoods.jpg>

***Falco peregrinus* – sokol selec**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena, stabilna vrsta

Sokol selec je v Evropi in Sloveniji splošno razširjena in dokaj pogosta vrsta. Današnja razširjenost se je v primerjavi z letom 1995 zelo povečala. Razlog za to je prepoved uporabe večine organoklorovih pesticidov, ki so povzročili tanjšanje lupin jajc in posledično propad legel. Najboljša območja zanj so povsod, kjer v hribovitem in gričevnatem svetu najdemo dovolj skalnatih gnezdišč, še posebej pa tam, kjer ta mejijo na ravninski svet. Tako je razumljivo, da je pogost v Posavskem hribovju, celotnem obrobju Celjske in Ljubljanske kotline, na obrobkih Savske in Vipavske doline. Večina gnezdišč je na pobočjih alpskih dolin in ležijo tako kot v ostali Sloveniji pod 1.200 m n. v. Na izbor gnezdišč naj bi vplivale predvsem značilnosti ostenij in razpoložljivost plena. Poleg naravnih sten, kjer sokol selec največkrat gnezdi v ustrezni votlini ali opuščnem krokarjevem gnezdu, so gnezda našli tudi v stenah opuščenih delujočih kamnolomov, od leta 2014 naprej pa sokol selec potrjeno v Sloveniji gnezdi tudi na stavbah v večjih mestih. Gre za zelo občutljivo vrsto, ki je bila v preteklosti že zdesetkana zaradi uporabe pesticidov v kmetijstvu.

Slika 14: Sokol selec (*Falco peregrinus*)

Vir: https://www.lifehabitats.com/upload/_custom/files/organisms/95/102_sokol_selec.jpg

***Ficedula parva* – mali muhar**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena, stabilna vrsta

Mali muhar naseljuje predvsem celinske dele srednje in severne Evrope. Tako v Sloveniji kot v večini evropskega areala velja za redko vrsto. V Sloveniji je najbolj razširjen v alpskem svetu, kjer ga najdemo predvsem v dolinah in zatrepih. Največ se nahaja v Kamniški Bistrici in Kamniški Beli, klasično nahajališče pa je tudi Bohinj. Izredno redek je v predalpskem in dinarskem svetu, kjer so ga našli le na posamičnih izoliranih lokacijah. Večina populacije gnezdi na višinah 1.000–1.400 m n. v. V alpskih dolinah je lahko številen že v pasu nad 600 m. n. v. Najnižje gnezdenje je bilo zabeleženo na okoli 450 m n. v. Malemu muharju ustrezajo predvsem stari, vlažni gozdni sestoji z veliko odprtega prostora v spodnjih slojih. Za gnezdenje izbira naravna debela ali odlomljene vrhove sušic. Intenzivno gospodarjenje z gozdom negativno vpliva na starejše razvojne faze gozda, sklep krošenj in količino odmrle mase, kar slabša primernost habitata za vrsto.

Slika 15: Mali muhar (*Ficedula parva*)

Vir: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/99/Male_Red-breasted_Flycatcher.jpg/1024px-Male_Red-breasted_Flycatcher.jpg

***Glaucidium passerinum* – mali skovik**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena, stabilna vrsta

Mali skovik je ena od najslabše proučenih sov tako pri nas kot v Evropi. V Sloveniji je dokaj pogosta, a maloštevilna vrsta. Največji del populacije živi v gozdovih Julijskih Alp, Karavank, Kamniško-Savinjskih Alp in Pohorja. Gre za izrazito višinsko vrsto, saj več kot 75 % slovenske populacije gnezdi nad 1.200 m n. v. Kljub temu so znana nižinska pojavljanja, denimo na 310 m n. v. Višje nadmorske višine izbira predvsem zato, ker tam ni večjih plenilcev, kot je lesna sova, njegov teritorij pa se vsaj občasno prekriva s kozačo in koconogim čukom. V alpskem prostoru je mali skovik vezan na iglavce, predvsem smrekove sestoje in mešane, zlasti jelove-bukove sestoje. Na območjih, kjer živi mali skovik, se gozdne ptice burno odzovejo na njegovo oglašanje, še posebej manjše vrste, kot so senice, kraljčki, taščica itd. Ima dokaj zapleteno populacijsko dinamiko in je ranljiv pred večjimi plenilskimi pticami, zato se velikokrat umakne v ekstremnejša območja. Zanj sta pomembna ustrezno gospodarjenje z gozdovi in ohranjanje starejših sestojev z večjo lesno zalogo.

Slika 16; Mali skovik (*Glaucidium passerinum*)

Vir: <https://www.slo-foto.net/modules/Galerija/data/media/6/7960224035.jpg>

***Lagopus mutus helveticus* – belka**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena vrsta (populacija v upadanju)

Belka je gnezdilka, ki v Sloveniji gnezdi v visokogorju Julijskih Alp, Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. Največ gnezditvenih podatkov so zabeležili v pasu 1.800–2.200 m n. v. Med pomembnejša območja za belko v Julijskih Alpah štejemo še območje Kanina, visokogorje Jalovca, Mangarta, Grintovca in Škrlatico. Omejujoč dejavnik razširjenosti bele so visokogorske goličave, kjer živi v vsem razpoložljivem habitatu. Belka naseljuje območja z mrzlim podnebjem, ki jih najde le v severni tundri in visokogorju. Najbolj ji ustrezajo močno skalovita območja z redko pritalno vegetacijo. V Sloveniji so belke našli predvsem na območjih brez grmovne in drevesne vegetacije in z velikim deležem skalovja. Vegetacijsko ji najbolj ustrezajo skalnata travišča, rododendron in borovnica je ne motita, grmovni vegetaciji in pionirskim fazam gozda pa se izogiba. Belka v Sloveniji trenutno ni ogrožena, jo bo pa v prihodnosti verjetno prizadelo segrevanje ozračja, saj se bo primorana premakniti v višje lege, njen alpski habitat pa se bo po napovedih močno skrčil. Potencialno jo ogrožata tudi širitev paše in množičnost turizma v vršnih delih visokogorja.

Slika 17: Belka (*Lagopus mutus helveticus*)

Vir: https://lovski-oglasnik.si/wp-content/uploads/2020/12/Raichou_01.jpg

***Oenanthe oenanthe* – navadni kupčar**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena vrsta (populacija v upadanju)

Kupčar je razširjen v vzhodni in severni Evropi, drugod pa je njegova razširjenost bolj razdrobljena. V Sloveniji je zelo redek gnezdec, ki naseljuje predvsem visokogorje in zelo redko odprta skalnata območja nižjih nadmorskih višin. Kupčar ima pri nas dve jedri višinske razširjenosti, prvo v gričevju in sredogorju med 400 in 800 m n. v., drugo pa v visokogorju med 1.200 in 2.000 m n. v., ki ga naseljuje bolj, kot bi pričakovali glede na njegovo razpoložljivost. Pri nas se pojavlja le v alpskem in dinarskem svetu, in sicer v Julijskih Alpah, Kamniško-Savinjskih Alpah, Karavankah, Trnovskem gozdu, na Nanosu in Hrušici, Javornikih in Snežniku ter ponekod na Krasu. V Julijskih Alpah gnezdi po planinah in gorskih travnikih z raztresenimi skalami in gruščem, najpogostejši je na večjih travnatih grebenih in obsežnejših gorskih traviščih, kot je Mangartsko sedlo. Naseljuje tudi nekatere planine. Njegova populacija v Evropi je v obdobju 1980–2015 doživela zmeren upad. Populacija na Krasu utegne v prihodnosti izginiti zaradi obsežnega zaraščanja travnikov z gozdovi, medtem ko visokogorske populacije za zdaj niso ogrožene.

Slika 18: Navadni kupčar (*Oenanthe oenanthe*)

Vir: <https://www.lifehabitats.com/cache/d326d23494823ebe/17f68ab3123eb523/Kup%C4%8Dar%20samica%28r340x566%29.jpg>

***Picoides tridactylus* – triprsti detel**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena vrsta (stabilna populacija).

Triprsti detelj je v Sloveniji dokaj pogost gnezdilec, razširjen v višje ležečih gozdovih alpskega in dinarskega sveta. V Sloveniji naseljuje večino višje ležečih gozdov. Njegova razširjenost se na severu sklenjeno vleče prek celotnih Julijskih Alp, Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp do Pohorskega Podravja. Večina triprstih detlov je bila najdena v gozdovih nad 800 m n. v. Na Kočevskem prebiva večinoma nad 900 m n. v. Kar tretjina populacije leži v višinskem pasu 1.200–1.400 m n. v., njegova višinska razširjenost pa je omejena z gozdno mejo. Vezan je na iglaste in mešane gozdove, še posebej na smreko in jelko. Potrebuje večjo količino mrtvih in odmirajočih iglavcev, na katerih se hrani s hrošči iz družine podlubnikov in kozličkov, v njih pa tudi gnezdi. Izjemoma se prehranjuje tudi z odmrliimi listavci. Triprstega detla v Sloveniji ogroža premajhna količina odmrlega lesa v gospodarskem gozdu, ki je posledica sanitarne sečnje in odstranjevanja sušic. Gozdnih rezervatov in pragozdov je v Sloveniji premalo, da bi z njimi lahko kompenzirali neustrezne razmere za triprstega detla v gospodarskem gozdu, še posebej ob zavedanju aktivnosti, ki gredo v smeri večanja poseka in odprtosti gozdov v Sloveniji.

Slika 19: Triprsti detelj (*Picoides tridactylus*)

Vir: https://www.ptice.si/wp-content/galerija/ptice-slovenije-detli/triprsti_detel_tomaz_mihelic.resized.jpg

***Tetrao tetrix tetrix* – rušavec**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena vrsta (populacija v upadanju)

Rušavec je borealna vrsta. V Sloveniji se pojavlja predvsem v alpskem svetu. Drugje ga najdemo le izjemoma. Najpogostejši je v Julijskih Alpah, kjer ga najdemo pretežno nad 1.600 m n. v. Po zavarovanju ruševca v začetku 90. let so se njegova rastišča številčno pomnožila. Rušavec živi na zgornji meji uspevanja gozda in ga v Alpah najdemo samo na zgornji gozdni meji. Primernost habitata pri ruševcu vpliva na razporeditev rastišč in število pojavljajočih se samcev na njih. V primernih habitatih so razdalje med sosednjimi rastišči samo 1–2 km, kar velja tudi za nekatera območja v Julijskih Alpah. Pred zavarovanjem ruševca leta 1993 je k upadu številčnosti prispeval lov, vrsta pa se je na nekaterih rastiščih po zavarovanju začela številčno krepiti. V zadnjem času se vse bolj opozarja na negativne posledice stresa zaradi vznemirjanja živali.

Slika 20: Rušavec (*Tetrao tetrix tetrix*)

Vir: https://eunis.eea.europa.eu/images/species//1132/lyrurus_tetrix_prosicky.jpg

***Tetrao urogallus* – divji petelin**

Stopnja zaščitenosti: najmanj ogrožena vrsta (populacija v upadanju).

Divji petelin naseljuje gozdove severne in vzhodne Evrope. V Sloveniji večina njegove populacije živi v Alpah. V alpskih pokrajinah ponekod še živi sklenjeno, medtem ko na drugih območjih lahko govorimo samo še o vedno bolj izoliranih subpopulacijah. Divji petelin je izredno redek zunaj alpskega območja, kar potrjujejo tudi podatki, saj večina slovenskih petelinov živi na med 1.000 in 1.600 m n. v. Popolnoma je izginil v Posavskem in Idrijskem hribovju ter južnih delih Ribniško-Kočevskega hribovja. Pri nas smo jih na enem rastišču največ prešteli na Pokljuki (13), Smrekovcu (12) in Peci (10). Divji petelin živi v klimatskih in sekundarnih iglastih in mešanih gozdovih. Gostim mlajšim gozdom, v katerih težko leta, se izogiba. Je pokazatelj zdravega, starega gozdnega ekosistema in velike biodiverzitete. Pomladi in poleti se najpogosteje zadržuje v gozdovih z zmernim sklepom krošenj, s številnimi do tal ovejanimi drevesi. Populacija divjega petelina v zadnjih desetletjih upada. Zmanjšuje se število rastišč in osebkov na njih. Razlogi so krčenje habitata, predvsem starega gozda in površin z borovnico. Pomemben dejavnik ogrožanja je tudi nemir, ki ga povzročajo predvsem sečnja, različne oblike turizma in rekreacije ter nabiralništvo. Raziskave kažejo tudi negativen vpliv plenilcev, za katerega ugotavljajo, da je v neprimernem habitatu bistveno večji, in negativen vpliv postavljanja žičnatih struktur v gozdu, v katere se lahko zaleti med letom.

Slika 21: Divji petelin (*Tetrao urogallus*)

Vir: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1c/Tetrao_urogallus_%28cropped%29.jpg

Območja SAC

1. Peca

Med raziskovanjem območja Pece je bilo ugotovljeno, da je kar devet zaščitениh habitatnih tipov, podrobneje pa je omenjena tudi ena zaščitena vrsta rastline.

HABITATNI TIPI:

- alpske in borealne resave,
- ruševje z vrstama *Pinus mugo* in *Rhododendron hirsutum* (*Mugo-Rhododendretum hirsuti*),
- alpska in borealna travišča na silikatnih tleh,
- alpinska in subalpinska travišča na karbonatnih tleh,
- nižinske in montanske do alpinske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem,
- karbonatna melišča od montanskega do alpskega pasu (*Thlaspietea rotundifolii*),
- karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok.

Alpske in borealne resave

Alpske in borealne resave gradi pritlikavo grmičevje, med katerim prevladujejo vresovke (*Ericaceae*), alpska velesa (*Dryas octopetala*) in pritlikavi brini (*Juniperus alpina*). Pojavljajo se na suhem skalovju, v škrapljah in na kamnitih travnikih. Njihova rastišča so hladna, razmeroma suha, lahko tudi prepišna, vendar nizke gorske temperature zmanjšujejo izhlapevanje. Količina hranil v prsti je nizka, prsti je malo. Habitatni tip se v Sloveniji pojavlja predvsem v Karavankah, medtem ko v Julijskih Alpah pokriva manjše površine in je bolj raztreseno razširjen. Zaenkrat je neogrožen, potencialno pa ga ogrožata intenzivna paša koz in izdelava planinskih poti (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

- **Vresovke (*Ericaceae*)**

Je nizek grmiček z razvejanimi kipečimi poganjki. To so poganjki, ki so pri dnu polegli, nato pa se dvignejo pokonci. Oleseneli poganjki so olistani z vednozelenimi igličastimi listi. Listi so razvrščeni v vretencih, v vsakem vretencu po štirje. Na vrhu priostreni goli listi so dolgi od 6 do 10 mm. Štirištevni cvetovi ciklamne barve, iz katerih štrlijo prašniki in vrat pestiča, tvorijo gosta enostranska socvetja pri vrhu poganjkov. Uspeva na do 2.300 m n. v. Ustrezajo ji apnenčasta in dolomitna tla na svetlih in toplih legah. Je pionirska vrsta in pogosto porašča revna tla. Dobro prenaša mraz, vendar lahko pozebe v mrzlih zimah brez snega. Ima dobro razvit koreninski sistem, s katerim preprečuje erozijo na strmih terenih. Prekrije večje površine, zato lahko predstavlja težavo pri naravnem pomlajevanju gozdov. Ker dobro gori, povečuje požarno ogroženost.

- **Velesa (*Dryas octopetala*)**

Alpska velesa (*Dryas octopetala*) spada v družino rožnice, cveti od maja do avgusta, zraste pa od 2 do 12 cm visoko. Listi so bleščeče temno zeleni, spodaj gosto belo dlakavi, cvetovi pa so snežno beli z živo rumeno sredino. Prenaša sušo in vročino. Pogosta je v sredogorju in visokogorju. Prerašča velike površine. Ljubi apnenčasta tla, trate in gruč med 1.200 do 2.500 m n. v.

- **Pritlikav brin (*Juniperus alpina*)**

Brin je grm ali nizko drevo, ki pa lahko zraste do 10 m. Listi so iglice, držijo se v vrtincih po tri in so zeleni. Brin je dvodomna rastlina, kar pomeni, da so moške in ženske rastline ločene. Storži, v katerih so semena, so jagodičasti, dozori v letu in pol. Sprva so zeleni, na koncu pa postanejo škrlatno črni z modro ovojnico. Ima veliko vrst, nekatere so lahko celo strupene in nevarne zdravju.

Ruševje z vrstama *Pinus mugo* in *Rhododendron hirsutum* (*Mugo-Rhododendretum hirsuti*)

Ruševje uspeva na apnenčasti in dolomitni podlagi nad gozdno mejo v pasu med 1.400 in 1.900 m n. v. Tla so kamnita, z malo prsti. V drevesni plasti se pojavljajo redke smreke, macesni (Alpe) ali bukve (Dinaridi). Večina ruševja je zajeta v gozdove s posebnim namenom in varovalne gozdove. V Sloveniji je habitatni tip razvit v Alpah in na ovršju Dinaridov. Potencialno ga ogrožajo krčitve za smučarski turizem in paša (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

- **Planinski bor (*Pinus mugo*)**

Spada v družino borovk in med najmanj ogrožene vrste. V alpskem svetu sestavlja in združuje široke skupke, ki jih imenujemo rušje. Pojavlja se nad gozdno mejo in raste vse do nadmorske višine približno 2.400 m. V visokogorju se večinoma pojavlja kot nizek grm. Ima značilno postavitev iglic, in sicer da na kratkih poganjkih izraščata samo dva igličasta lista. Njegovi storži so dolgi in široki do 6 cm.

- **Dlakavi sleč (*Rhododendron hirsutum*)**

Je nizek in vedno zelen grmiček, ki lahko zraste tudi več kot 1 m visoko. Ima od 1,5 do 4 cm dolge suličaste zelene liste, ki so zgoraj gladki in bleščeči, spodaj pa porasli z redkimi zelenimi luskami. Škrlatnordeči cvetovi tvorijo cvetne skupke na vrhu rastline. Dlakavi sleč uspeva v višjih alpskih legah in na apnenčasti podlagi, zato ga največkrat opazimo v alpskem svetu, kjer se nahaja v pasu rušja in na zaraščenih meliščih.

Alpska in borealna travišča na silikatnih tleh

Pod tem imenom združujemo snežne dolinice, kjer kislost podlage povzroča površinski dejavniki (zastajanje vode, daljša pokritost s snegom), in alpska travišča na tleh, ki so kislja zaradi silikatne kamninske podlage. Tla so lahko spomladi močno namočena zaradi talečega se snega (alpske dolinice) ali pa sušnejša (travišča na kisli podlagi). Rastišča so deležna močnega sončnega (zlasti UV) obsevanja. Habitatni tip se pojavlja na majhnih površinah po vseh slovenskih Alpah in je zaenkrat v stabilnem stanju. Potencialno ga lahko ogrožata izdelava planinskih poti in intenzivna paša koz v začetku in na koncu vegetacijske sezone, medtem ko mu zmerna paša (predvsem ovc) ne škoduje (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

Alpinska in subalpinska travišča na karbonatnih tleh

Alpinska in subalpinska travišča na karbonatnih tleh se pojavljajo od gozdne meje navzgor do golega skalovja. Gre za strnjene površine zelnate vegetacije na apnencu ali dolomitu. Tla so sicer dobro namočena, a zaradi karbonatne podlage voda hitro pronica, količina hranil v tleh je majhna. Značilno je povečanje sevanja v UV-delu spektra, s čimer so povezane določene prilagoditve pri rastlinah (povečana dlakavost, večja odbojnost listnih površin). Habitatni tip se v Sloveniji pojavlja v gorskem svetu Julijskih Alp, Kamniško-Savinjskih Alp, na Snežniku in v Karavankah. Potencialno ga ogroža le izdelava novih planinskih poti, sicer je trenutno pri nas neogrožen (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

Nižinske in montanske do alpinske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem

Visoka steblikovja združujejo dva habitatna tipa, ki se ekološko razlikujeta. Eden se pojavlja v Alpah in predgorju na stalno vlažnih, zasenčenih tleh ob zgornjih tokovih vodotokov in v senčnih dolinah med hribovjem, pogosto na neapneni podlagi. Ogrožajo ga posegi v alpske doline in potoke (ceste, regulacije, zaježitve, izsekavanje gozda, ki spremenijo hidrografske režim in vlažnostne razmere). Drugi se pojavlja raztreseno po nižinah po vsej Sloveniji na vlažnih sedimentih ob tekočih in stoječih vodah ali pa na predelih z visoko podtalnico. Najdemo ga na odprtih rastiščih, prenese tudi večje količine hranil. Po navadi se pojavlja v pasovih. Ogrožajo ga številne tujerodne vrste, ki ga ponekod v celoti nadomestijo, posegi v vodni režim in utrjevanje brežin. Dominantna vrsta je brestovolistni oslad (*Filipendula ulmaria*) (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

- **Brestovolistni oslad (*Filipendula ulmaria*)**

Je trajna in večletna zelena trajnica, ki spada v družino rožnic. Zraste od 50 do 150 cm in ima belo rumenkaste petštevne cvetove, ki so združeni v razvejana socvetja. Rastlina se tradicionalno uporablja v medicini.

Karbonatna melišča od montanskega do alpskega pasu (*Thlaspietea rotundifolii*)

Habitatni tip predstavljajo karbonatna melišča in plazišča s kamnitim drobirjem ali prodniki v dinarskem, predalpskem in alpskem območju. Rastišča so slabo poraščena, nestabilna, sušna (slabo zadrževanje vode), največkrat na strmih naklonih. Količina hranil v prsti je zelo majhna, prst je bazična. V Sloveniji je habitatni tip splošno razširjen na apnenčastih meliščih. V visokogorju zaenkrat ni ogrožen, v sredogorju pa ga ogrožajo odvzemi grušča za lokalne potrebe (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

Karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok

To so močno nagnjene in strme skalnate stene, kjer višje rastline rastejo le v razpokah. Podlaga je stabilna, karbonatna (bazična). Rastišča so zelo suha (voda le občasno ob dežju), prsti je malo in vsebuje malo hranil. Klimatske razmere so ostre, s pogostimi nalivi, sončno pripeko, velikimi dnevno-nočnimi nihanji in rednim močnim vetrom. V Sloveniji se habitatni tip pojavlja v skalovitem svetu Julijskih Alp, Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank, z manjšimi površinami tudi na Kraškem robu in v stenah ob Kolpi. Večinoma je neogrožen zaradi svoje nedostopnosti, ponekod pa ga ogroža športno plezanje (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

VRSTE:

- **Zoisova zvončica (*Campanula zoysii*):**

Družina: *Campanulaceae* –zvončičevke

Zoisova zvončica je 2 do 10 cm visoka trajnica, ki po navadi raste v majhnih šopih in blazinah. Korenika je kratka, stebela so kipeča in nerazrasla. Listi so goli, skoraj okrogli, nekoliko narezani. Cvetovi so pecljati, v eno- do štiricvetnem grozdu, pogosto kimasti. Plod je glavica, ki se odpira s tremi luknjami. Cveti julija in avgusta. Je prebivalka skalnatih razpok subalpskega, alpskega in subnivalnega pasu (550–2.750 m n. v.). Raste na dolomitu, dolomitnem apnencu ali na apnencu. Zoisova zvončica je reliktni endemit Jugovzhodnih Alp. V Kamniško-Savinjskih Alpah so kot varovani območji določili Storžič in Grintovec. Prav tako so predlagali Peco v Karavankah, kjer uspeva predvsem v višinskem pasu med 1.800 in 2.000 m n. v., zlasti na severozahodnem pobočju. Zoisova zvončica je v slovenskih Alpah splošno razširjena vrsta in zaradi skrajnih rastišč, ki jih porašča, v splošnem ne ogrožena.

2. Cvelbar – skalovje

Na začetku doline Bistre, takoj za kmetijo Cvelbar, se nad cesto vzpenja strmo silikatno skalovje. Ugotovili smo, da ima en zaščiten habitatni tip.

Silikatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok

To so močno nagnjene in strme skalnate stene, kjer višje rastline rastejo le v razpokah. Podlaga je stabilna, silikatna (kisla). Rastišča so zelo suha (voda le občasno ob dežju), prsti je malo in vsebuje malo hranil. Klimatske razmere so ostre, s pogostimi nalivi, sončno pripeko, velikimi dnevno-nočnimi nihanji in rednim močnim vetrom. V Sloveniji se habitatni tip pojavlja posamično na Koroškem, Pohorju, v Smrekovškem pogorju in Alpah, vendar manjka v alpskem pasu. Večinoma je neogrožen zaradi svoje nedostopnosti, ponekod pa ga ogrožata infrastruktura in potencialno tudi množično obiskovanje (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

3. Obistove skale

Med pregledovanjem območja Obistovih skal, ki se nahajajo nad središčem Črne na Koroškem in so sedaj tudi del velike turistične atrakcije Olimplina, smo ugotovili, da se na njih skriva en zaščiten habitatni tip.

Karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok

To so močno nagnjene in strme skalnate stene, kjer višje rastline rastejo le v razpokah. Podlaga je stabilna, karbonatna (bazična). Rastišča so zelo suha (voda le občasno ob dežju), prsti je malo in vsebuje malo hranil. Klimatske razmere so ostre, s pogostimi nalivi, sončno pripeko, velikimi dnevno-nočnimi nihanji in rednim močnim vetrom. V Sloveniji se habitatni tip pojavlja v skalovitem svetu Julijskih Alp, Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank, z manjšimi površinami tudi na Kraškem robu in v stenah ob Kolpi. Večinoma je neogrožen zaradi svoje nedostopnosti, ponekod pa ga ogroža športno plezanje (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

4. Dolina smrti

Zadnje zaščiteno območje po direktivi SAC v Črni na Koroškem pa je Dolina smrti, ki se nahaja nad majhnim naseljem Žerjav. Pri raziskovanju s pomočjo Naravovarstvenega atlasa Slovenije smo ugotovili, da se na tem območju nahaja en zaščen habitatni tip.

Travišča z velikim deležem težkih kovin z vegetacijo reda *Violetalia calaminariae*

Travišča na s težkimi kovinami bogatih tleh se naravno razvijajo na območjih, bogatih s površinskimi rudami svinca in cinka, sekundarno pa na arheoloških jaloviščih. Rastišča so suha, zelo svetla, tla pa plitva, močno prepustna in z malo hranili. Značilna vrsta je okroglostni mošnjak. V Sloveniji se ta habitatni tip potrjeno pojavlja le v Dolini smrti nad Žerjavom v gornji Mežiški dolini, čeprav so stara jalovišča raztresena tudi po Julijskih Alpah. Ogrožajo ga sanacije (nasutja nekontaminirane prsti, zasaditev z drevjem), ki pa zaradi visoke vsebnosti težkih kovin v tleh, občutljivosti dreves nanje ter občasnih požarov niso vedno uspešne. Naravno zaraščanje z lesnimi vrstami poteka izredno počasi (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>).

6.1.2 Rezultati terenskega dela

Terensko delo je potekalo v poletnem in zgodnjem ter poznem jesenskem času. Ogledali smo si dostopna območja. Večina teh je na gozdnih, skalnatih in strmih površinah, zato je terensko delo potekalo večinoma peš v obliki planinarjenja in dolgih pohodov, z avtomobilom smo si lahko ogledali le območja od daleč. Če bi bili športno bolj aktivni, bi lahko prehodili vso površino, in sicer s pomočjo poti K24, ki je 93 km dolga planinska pot po vsej občini.

Območje Pece (po direktivi SAC) smo si ogledali s pohodom na vrh gore in med potjo opazovali zaščitene rastline. Veliko območja je prizadetega zaradi požarov, ki so pred kratkim zajeli Peco. Območje je kot gora zelo priljubljeno med turisti in planinci, vendar ni pretiranega varovanja zaščitene rastlin, niti niso označene. Prav tako turistično območje je območje Obistovih skal, na katerih se sedaj nahaja zelo priljubljena turistična točka Olimpline. Občina si prizadeva za vpeljevanje čim bolj trajnostnega in zelenega turizma. Zaščitene so strme skale, ki se mogočno dvigajo nad središčem Črne. Na območju je opustošil lubadar, zato je prišlo do množičnega izsekavanja. Nasproti pa se nahajajo kmetija Cvelbar in zaščitene skale, ki turistično niso oblegane in so skorajda nedostopne. Mi smo uspeli, saj je to naš domač teren kmetije. Zadnje izmed območij je Dolina smrti, ki je najbolj znana po svincu in škodi, ki ga je ta povzročil. Površina se je po dolgih letih začela počasi zaraščati in ni videti več tako mrtva, po njej poteka veliko pešpoti, vendar nobena ni označena.

Območje Grintovcev (po direktivi SPA) se razlega po celotni Črni na Koroškem, večinoma pa ob robovih. Površina je ogromna in skorajda v celoti pokrita z gozdom in skalami. Gozdovi se močno izsekavajo zaradi velikega pojava lubadarja na smrekah, ki je večinski gradnik gozda, s čimer se krči domovanje zaščitnim vrstam ptic. Večino območij torej prekriva gozd, ki je težje dostopen in strm, nekaj pa je tudi planinsko in turistično zelo obiskanih območij (Smrekovec, Peca itd.). Med raziskovanjem nismo našli nobene table z opisi varovanih območij. Med zaščitnimi pticami smo videli le redke in še te na popolnoma osamljenih krajih.

Slike s terena

Slika 22: Zoisova zvončica (*Campanula zoysii*) – Cvelbarjeve skale

Vir: Knez, 2021

Slika 23: Zoisova zvončica (*Campanula zoysii*) na Peci
Vir: Knez, 2021

Slika 24: Jeglič (*Primula auricula*) – Šumahov vrh
Vir: Knez, 2021

Slika 25: Alpska velesa (*Dryas octopetala*) na Peci
Vir: Knez, 2021

Slika 26: Kamniška murka (*Nigritella lithopolitana*) na Uršlji gori
Vir: Knez, 2021

Slika 27: Travnik na Smrekovcu
Vir: Knez, 2021

Slika 28: Brezstebelna lepnica (*Silene acaulis*) na Peci
Vir: Knez, 2021

Slika 29: Zoisova zvončica (*Campanula zoysii*) na Peci
Vir: Knez, 2021

Slika 30: Praprotni – Cvelbarjeve skale
Vir: Knez, 2021

Slika 31: Zaščiten natresk – Cvelbarjeve skale
Vir: Knez, 2021

Slika 32: Cvelbarjeve skale – vrh in pogled na Črno
Vir: Knez, 2021

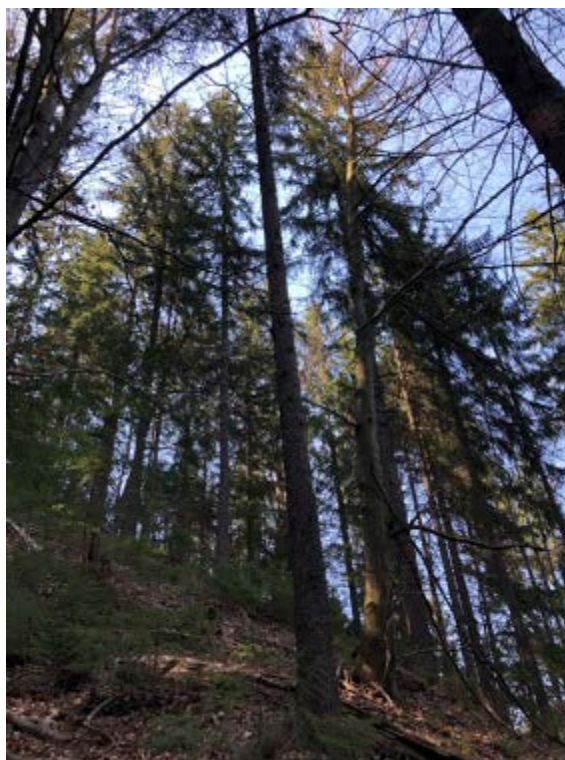
Slika 33: Dolina Tople pod Peco
Vir: Knez, 2021

Slika 34: Jase, nastale zaradi izsekavanja Orožija
Vir: Knez, 2021

Slika 35: Lubadar in izginjajoči življenjski prostor zaščitenih ptic – Javorje
Vir: Knez, 2021

Slika 36: Strm gozdni teren večine zaščitenih območij
Vir: Knez, 2021

Slika 37: Obistove skale in pogled na Cvelbarjeve skale
Vir: Knez, 2021

Slika 38: Olševa, zadnji travniki – nahajališče zaščitenih rastlin
Vir: Knez, 2021

Slika 39: Značilni nizki borovci – Peca
Vir: Knez, 2021

Slika 40: Pogled na Kordeževo glavo in Peco od daleč
Vir: Knez, 2021

Slika 41: Smrekovec in značilno vulkansko rastišče
Vir: Knez, 2021

Slika 42: Pogled od daleč na zaščiteno Smrekovško pogorje
Vir: Knez, 2021

Slika 43: Uršlja gora – rastišče zaščitene Kamniške murke
Vir: Knez, 2021

Slika 44: Planinski abuh
Vir: Knez, 2021

Slika 45: Divji petelin
Vir: Knez, 2020

Slika 46: Divji petelin na območju Doline Tople
Vir: Knez, 2020

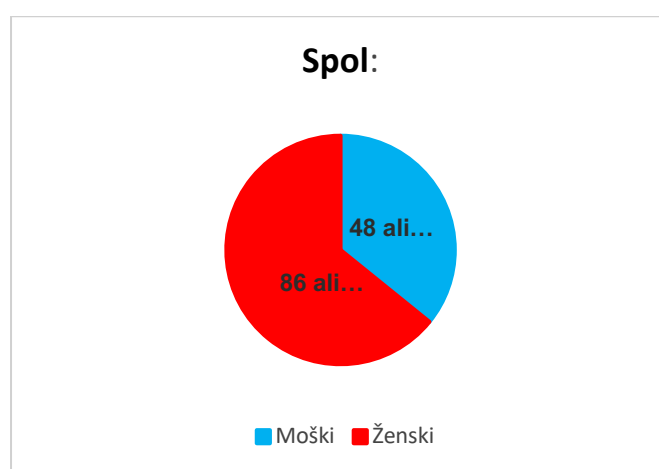
6.1.3 Rezultati ankete

Anketo smo sestavili s pomočjo spletne strani 1KA. Objavili smo jo v spletno skupino na Facebooku, imenovano Črnjani, kjer so prisotni prebivalci občine Črna na Koroškem. Vprašalnik je bil sestavljen iz 13 vprašanj, ki so se nanašala na Naturo 2000 in posameznikov pogled na razmere. Dokončno je vprašalnik pravilno izpolnilo 134 prebivalcev, 86 žensk in 48 moških.

Sledi analiza ankete po posameznih vprašanjih.

1. Spol

Med 134 anketiranci je bilo 48 (36 %) moških in 86 žensk (64 %).

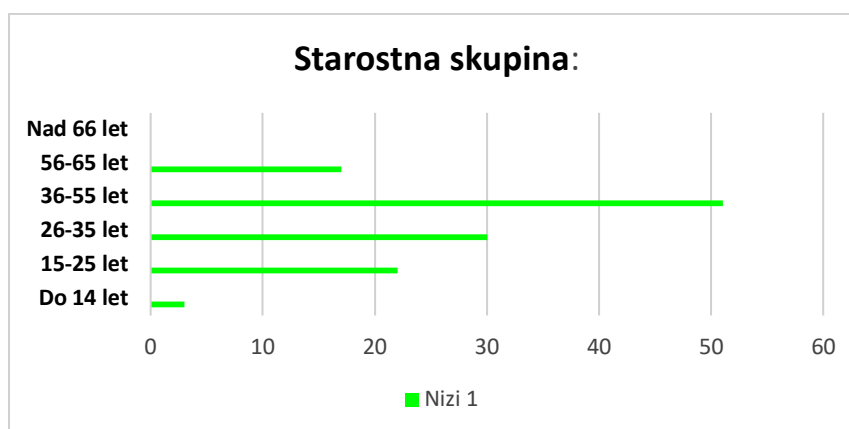

Graf 1: Spol anketirancev

Vir: Knez, 2021

2. Starostna skupina

Starostne skupine smo določili kot osnovnošolce, dijake in študente, mlado delovno prebivalstvo, starejše delovno prebivalstvo, zrelo delovno prebivalstvo in upokojence. Ugotovili smo, da je v anketi sodelovalo največ prebivalcev v starostni skupini od 36 do 55 let (51), najmanj pa v skupini do 14 let (3).

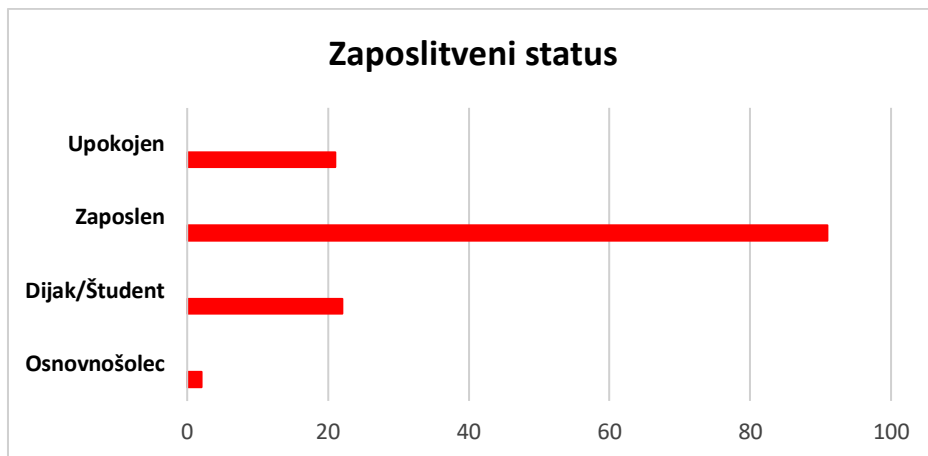

Graf 2: Starostna skupina anketirancev

Vir: Knez, 2021

3. Zaposlitveni status

Anketirance smo povprašali tudi po njihovem družbenem oziroma zaposlitvenem statusu, ali so učenci, dijaki, študenti, zaposleni oziroma upokojeni. Prav tako so bili odgovori pri tem vprašanju podobni kot pri prvem, najmanj je bilo anketiranih osnovnošolcev (2), največ pa zaposlenih (91) prebivalcev Črne na Koroškem.

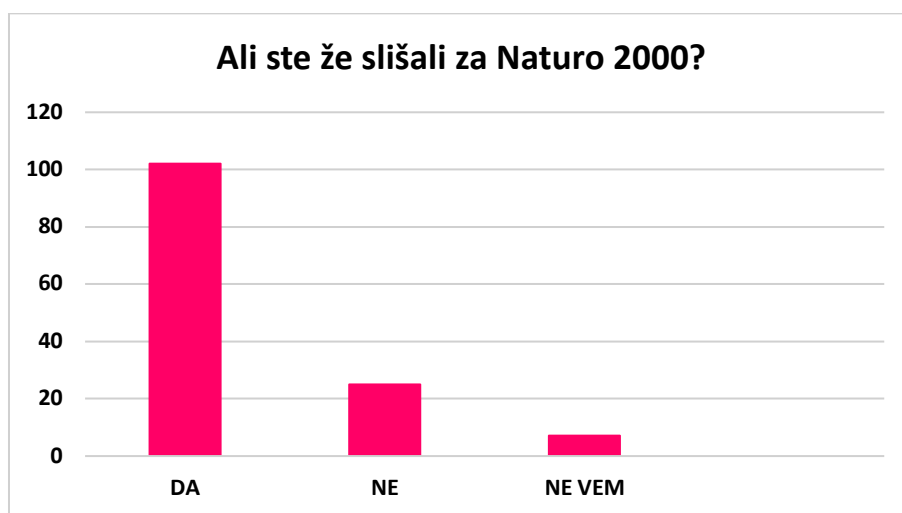

Graf 3: Status anketirancev

Vir: Knez, 2021

4. Ali ste že slišali za Naturo 2000?

S tem vprašanjem smo želeli izvedeti splošno poznavanje pojma Natura 2000. Možni odgovori so bili DA, NE in NE VEM. Presenetljivo sta 102 anketiranca za Naturo 2000 že slišala, kar nam pove, da je prepoznavnost dobra. Z NE je odgovorilo 25 anketirancev, številka ni najvišja, vendar bi lahko bilo boljše. Odgovor NE VEM pa je obkljukalo 7 anketirancev.

Graf 4: Prepoznavnost izraza Natura 2000

Vir: Knez, 2021

5. Kateri opis Nature 2000 od spodaj naštetih je pravilen?

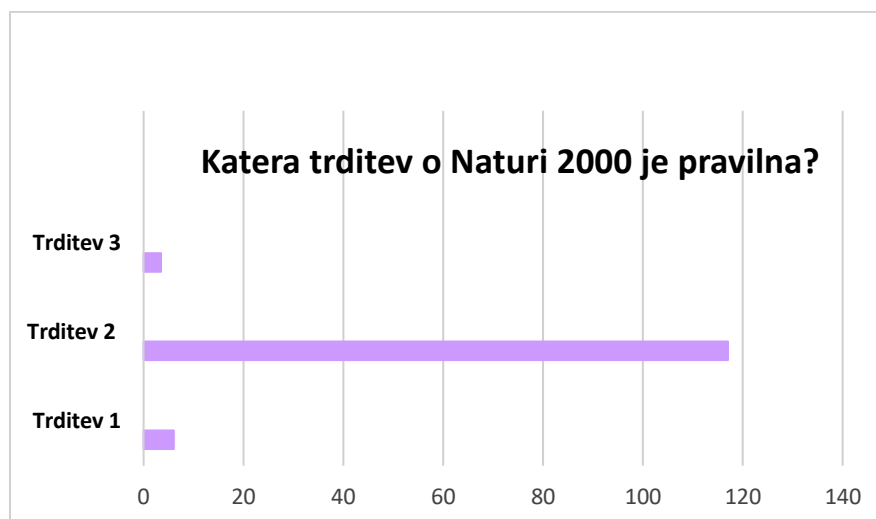
Pri tem vprašanju smo podali tri trditve o Naturi 2000, med njimi je bila pravilna le ena.

Trditev 1: Natura 2000 je območje naravnih spomenikov v Črni na Koroškem.

Trditev 2: Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašanih v državah Evropske unije, s ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost.

Trditev 3: Natura 2000 je slovensko omrežje varstvenih območij s ciljem ohranitve vode in vodnega življenja.

Pravilno trditev (2) je izbralo 117 anketirancev, nepravilno trditev 1 je obkrožilo 6 anketirancev, nepravilno trditev 3 pa 11 anketirancev. To nam pove, da je med prebivalstvom Črne prisotno neko splošno znanje o Naturi 2000, kar je odličen znak za naravo, občino in prihodnost.

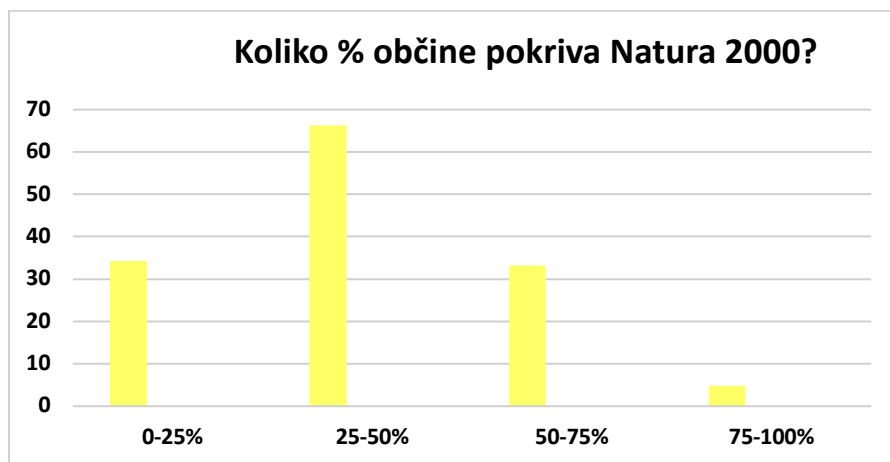

Graf 5: Odgovori na vprašanje o opisu Nature 2000

Vir: Knez, 2021

6. Kolikšni delež občine Črna na Koroškem po vašem mnenju pokriva območja Nature 2000?

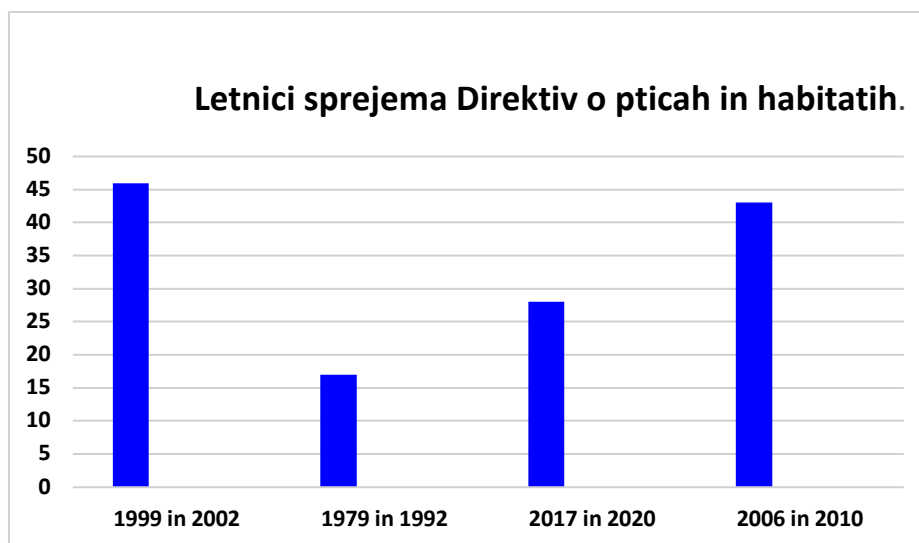
S tem vprašanjem smo hoteli izvedeti, ali si prebivalci predstavljajo, kolikšen delež občine v resnici obsega Natura 2000. Med odgovori je bil največkrat obkrožen odgovor 25–50 % (66), najmanjkrat pa odgovor 75–100 % (1). Delež, ki v resnici pokriva občino, je med 50 % in 60 %, torej je spet večina odgovorila pravilno.

Graf 6: Odgovori na šesto vprašanje
Vir: Knez, 2021

7. Omrežje Natura 2000 temelji na Direktivi o pticah in Direktivi o habitatih. Katerega leta sta bili sprejeti?

Kot možne odgovore smo podali več letnic. Pravilen odgovor je bil 1979 in 1992, takrat sta bili sprejeti Direktiva o pticah in Direktiva o habitatih. Drugi možni odgovori so bili: 2010 in 2006, 1999 in 2002 ter 2017 in 2020. Presenetljivo so anketiranci največkrat odgovorili, da sta se direktivi sprejeli leta 1999 in 2002 (46). Najredkeje izbran odgovor pa je bil ravno pravilen odgovor 1979 in 1992 (izbralo ga je samo 17 anketirancev).

Graf 7: Prikaz odgovorov na vprašanje o letnici sprejema direktiv
Vir: Knez, 2021

8. Na kateri sliki se nahaja zaščitena vrsta ruševcec (*Tetrao tetrix tetrix*)?

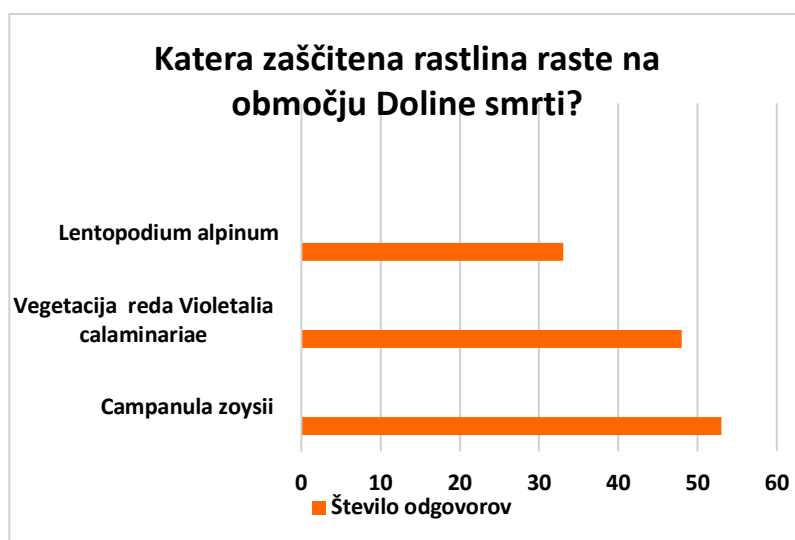
Anketiranci so morali med podanimi tremi slikami, na katerih so se nahajali divji petelin, ruševcec in belka, ugotoviti, na kateri se nahaja ruševcec. Ker sta si z divjim petelinom zelo podobna, je največ anketirancev izbralo sliko z divjim petelinom (77), sliko z ruševcem (51) in sliko z belko pa najmanj anketirancev, in sicer le 6. Z odgovori na to vprašanje so anketiranci pokazali, da približno vedo, kako so videti zaščitene ptice v našem kraju, in bi znali ravnati ob bližnjem srečanju z njimi.

Graf 8: Prepoznavnost ptice ruševcec med podanimi slikami
Vir: Knez, 2021

9. Katera rastlina od spodaj naštetih raste na zaščitenem območju Doline smrti?

Campanula zoysii, vegetacija reda *Violetalia calaminariae* in *Lentopodium alpinum*. Med temi tremi podanimi odgovori so morali anketiranci odgovoriti, katera zaščiteni rastlina raste na območju Doline smrti, ki je zelo priljubljena med pohodniki v našem kraju. Imena rastlin smo z namenom napisali le z latinskimi izrazi. Največ anketirancev (53) je odgovorilo, da na območju raste planika (*Lentopodium alpinum*), najmanj (33) pa jih je odgovorilo, da tam raste Zoisova zvončica (*Campanula zoysii*). Pravilen odgovor (vegetacija reda *Violetalia calaminariae*) pa je izbralo 48 anketirancev. Odgovori na to vprašanje so bili pričakovani, saj menimo, da jih je zmedlo latinsko poimenovanje in ne poznavanje rastlin.

Graf 9: Odgovori na vprašanje o rastoči zaščiteni rastlini na območju Doline smrti
Vir: Knez, 2021

10. Na kakšen način bi naša občina Naturo 2000 lahko uporabila v svoje dobro (npr. na področju turizma)?

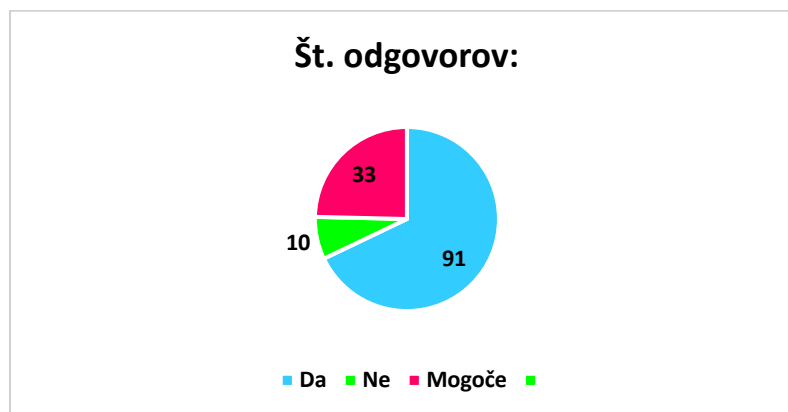
To vprašanje je bilo odprtega tipa in anketiranci so lahko podali svoje mnenje ter sami ročno zapisali odgovor. Mnenja in predlogi so bili zelo različni. Največkrat je bilo omenjeno naslednje:

- zeleni turizem, postavitve velikih panojev v središču Črne na Koroškem in možnosti tematskih poti po določenem delu zaščitenih območij (poti so opremljene s tablam),
- vodeni ogledi z izobraženimi vodiči o zaščitenih rastlinah in pticah,
- anketiranci bi v okviru Nature 2000 v ospredje postavili vodna območja občine,
- boljša promocija že obstoječe poti K24, ki poteka po vseh zaščitenih območjih.

Pojavilo pa se je tudi nestrinjanje, saj nekateri menijo, da so zaščiteni območja tako imenovana z namenom in niso primerna za promocijo in turizem. Nekateri pa ne vedo, kako bi občina naravo lahko izkoristila sebi v prid.

11. Ali bi odšli na voden ogled enega od območij Nature 2000 v Črni ter si ogledali zaščitene ptice in rastlinske vrste?

S tem vprašanjem smo anketirancem dali možnost, da povedo, ali bi odšli na voden ogled zaščitene območij. Z odgovori, ki so bili v večini pritrdilni (91) so nam povedali, da bi bila uvedba vodenih ogledov prava odločitev. Ogledov se ne bi udeležilo 10 anketirancev, mogoče pa 33.

Graf 10: Udeležitev vodenega ogleda

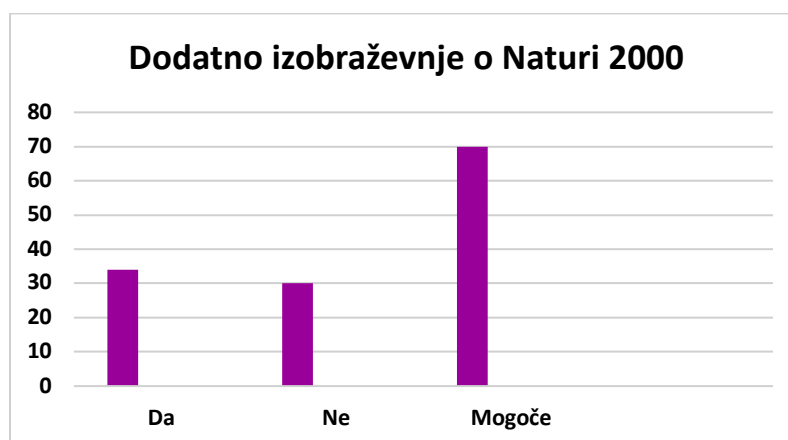
Vir: Knez, 2021

12. Koliko od 1 do 10 ste bili do sedaj seznanjeni o Naturi 2000?

Na to vprašanje so anketiranci odgovarjali s pomočjo lestvice od 0 do 10. Povprečje odgovorov je bilo 4,2, torej se prebivalci občine Črna na Koroškem ne smatrajo za najbolj podučene na področju Nature 2000, čeprav anketa kaže ravno nasprotno.

13. Ali bi se dodatno izobraževali na področju Nature 2000?

Zadnje vprašanje se je nanašalo na pridobivanje znanja s področja Nature 2000. Z odgovori DA, NE in MOGOČE so anketiranci lahko izrazili željo po dodatnem izobraževanju. Z DA je odgovorilo 34 anketirancev, z mogoče 70 anketirancev, o Naturi 2000 pa se ne bi izobraževalo 30 anketirancev. S temi odgovori bomo občini Črna na Koroškem lahko podali predlog o organiziranju delavnic na temo Nature 2000.

Graf 11: Dodatno izobraževanje o Naturi 2000

Vir: Knez, 2021

6.2 Razprava

V diplomskem delu smo se poglobili v raziskovanje zaščitene območij Nature 2000 na splošno v Sloveniji in v občini Črna na Koroškem. S pomočjo Naravovarstvenega atlasa Slovenije smo najprej teoretično proučili površino zaščitene habitata in zaščitene živali. Ugotovljeno je bilo, da v resnici območje, ki pokriva našo občino, obsega preko 50 % celotne površine in večina je zaščitena po SPA Direktivi o pticah (80 %), manjši del pa je zaščitena po SAC Direktivi o habitatih (20 %). Konkretno smo obdelali vsako zaščiteno ptico, zaščitene habitate ter rastline in prek knjižnih virov ter spletnih orodij preverili stopnje ogroženosti in razširjenost. V naši občini se naseljuje kar 12 zaščitene ptic, ki se večinoma naseljujejo v višje ležečih gozdovih.

S terenskim delom smo si te gozdove in območja tudi ogledali in prišli do končne ugotovitve, da je v naši občini stanje glede zaštite ptic kar alarmantno. Pred tremi leti je občino prizadel močan vetrolom, ki je izbrisal veliko količino gozdov in s tem primerno domovanje za ptice. Ukrep, ki so ga lastniki na spodbudo države in ob pomoči občine sprejeli, je bilo umetno zasajevanje prizadetih površin in s tem omogočanje hitrejše obnove gozdov in zagotavljanje življenjskega prostora vsem živalim. Ob ogledu smo ugotovili, da so prizadete površine tako velike in ni dovolj delovne sile, ki bi lahko zasajena območja primerno oskrbovala, zato so nizke grmovnice začele preraščati sadike drevnine. Poleg tega pa se v gozdovih naše občine dogaja še množično izsekavanje, saj je na delu škodljivec smreke – lubadar. Prizadete površine so iz dneva v dan večje, kmetom v občini pa to dela ogromne preglavice, saj je gozdarstvo večini prvi vir dohodka. Zaradi izredno težkih terenov (strmina, skalovje) se spravilo okuženega lesa podaljša in s tem se lubadar hitreje širi. Za zaščitene ptice je to slab znak, saj jim izginja življenjski prostor, veliko pa se jih umakne, saj je hrup v naših gozdovih prevelik. Konkretna rešitve v tem primeru ni, razen umetnega zasajevanja listopadnih dreves in preventivna sečnja ter trajnostno ravnanje z gozdovi.

Ob ogledu zaščitene habitata smo med potjo zaznali značilnosti določenega habitata, pa tudi nekaj zaščitene rastlin, ki pa v nobenem primeru niso bile označene. Površine so kar turistično oblegane, najbolj pa Obistove skale, kjer se nahaja začetna točka Olimplina. Veseli nas, da si občina prizadeva za trajnostni turizem in okolico ter gozdove ohranja izredno čiste in o tem s tablam ob poti tudi ozavešča. Ljudem najmanj dostopne so skale nad kmetijo Cvelbar, ki so izredno steme in nevarne, na njih pa se nahaja rastišče zaščitene rastlin, ki rastejo samo na tem mesu (praprot in natresk). Naleteli smo na neujemanje teorije s prakso, saj smo prek Naravovarstvenega atlasa Slovenije izvedeli, da je to območje suho in brez vode, ob ogledu in pogovoru z lastnikom pa smo ugotovili, da je to izredno mokra površina in vode nikoli ne zmanjka.

Rešitev, ki bi jo izpostavili za na teren, je postavitve informacijskih tabel ob vstopu na vsako zaščiteno območje. Z njimi bi predstavili zaščitene rastline in ptice, ki se nahajajo na območju, ter neka splošna pravila za obiskovalce.

Anketo smo vključili zato, da bi ugotovili, koliko so prebivalci občine Črna na Koroškem ozaveščeni o ohranjanju narave – Naturi 2000. Vsem anketirancem, ki pa se še niso srečali s tem pojmom, pa smo želeli predstaviti bistvo in pomen delujočega omrežja. Na podlagi analize prejetih odgovorov je bilo ugotovljeno, da je večina (87 %) prebivalcev seznanjena s pomenom Nature 2000. Slabše poznavanje se je pojavilo pri konkretnih primerih zaščitene ptic in rastlin. Problem bi lahko rešili z vključevanjem prebivalcev v neke organizacije varstva narave, s katerimi bi jim omogočili dodatna izobraževanja,

podajanje predlogov ter jim za sodelovanje ponudili neko nematerialno nagrado (skupni pohodi po zaščitenih območjih brez hoje po travnikih – nagrada: ogled zaščitene ptice). Udeleženci anketiranja so lahko podali tudi lastne predloge za izrabo Nature 2000 v prid promocije občine. Večinoma so bili enotni in bi lepote narave izkoristili za vodene ogled po območjih, pojavila pa so se tudi nestrinjanja, saj nekateri menijo, da so zaščitena območja zaščitena z razlogom in so namenjena naravi in živalim, ne pa človeku in njegovemu vplivu.

7 Zaključek

Koristi Nature 2000 so lahko tako gospodarske kot družbene. Dobava zdrave hrane, čista pitna voda, razvoj turizma, izobraževanja, usposabljanja ipd., vendar se ljudje po navadi ne zavedamo in na naravo, živali in rastline gledamo kot na nekaj, kar nam je dano in bo tukaj za nas sedaj in v prihodnosti.

Pomen Nature 2000 je za mlajšo, kot tudi starejšo generacijo zelo velik, saj ponuja obilico možnosti za razvoj inovativnih dejavnosti predvsem na področju ekološkega oziroma zelenega turizma, pridelave lokalne zdrave hrane itd. V te namene pa se bomo morali naučiti ravnati z njo na spoštljiv in zanjo prijazen način ter se zavzeti za del narave, od katere smo konec dneva odvisni in nam ponuja dom. K ohranjanju biotske pestrosti lahko pripomorejo že najmanjše spremembe v našem življenju. Namesto avtomobila uporabimo kolo, trajnostno ravnamo z gozdovi in jih ne izsekavamo, redno čistimo zaščitene rečne bregove in preprečimo poplave, na zaščitelih travnikih opravimo letno košnjo po semenjenju rastlin in jih redno čistimo ter onemogočimo zaraščanje, ne onesnažujemo okolja z odpadki in še bi lahko naštevali.

V diplomskem delu smo s pomočjo knjižne in spletne literature spoznali, s kakšnim namenom je bila vzpostavljena mreža Natura 2000, ter podrobneje proučili Direktivo o pticah in Direktivo o habitatih. Nato smo pozornost posvetili občini Črna na Koroškem in Naravovarstvenemu Atlasu Slovenije, prek katerega smo proučili zaščitena območja. Presenetilo nas je dejstvo, da je večina območij zaščitena po Direktivi o pticah in obsega 80 % celotne zaščitene površine, preostanek so zaščiteni habitat. Vsa območja se nahajajo na robu, na redko poseljenih območjih, ki jih večino sestavljajo gozd, skale in nekaj travnatih površin. To potrdi tudi dejstvo, da pri nas domuje kar 12 zaščitene ptice, katerih populacija se z leti manjša, ogromno pa je tudi različnih habitatov, ki nam ponujajo pestro paleto zaščitene rastline.

S pomočjo terenskega dela smo si območja poleti in jeseni tudi ogledali. Končna ugotovitev je predvsem to, da je občina Črna na Koroškem v večini poraščena z iglastimi gozdovi, ki jih je v zadnjih letih močno prizadel napad zalubnikov. Poleg tega pa se še ni končala sanacija vetroloma izpred treh let. Gozdovi so opustošeni, v vsakem se izvaja redna sečnja in nastaja ogromno jas. To predstavlja večji problem za naseljene ptice, saj jim življenjski prostor izredno hitro izginja, moti pa jih tudi hrup, ki je ob sečnji in spravilu lesa velik. Habitat in rastline so lepše ohranjeni, vendar so ti bolj obiskani s strani človeka. Skozi številne od njih vodijo priljubljene planinske poti na Peco, Uršljo goro, Olševo itd. Pri izvajanju terenskega dela smo naleteli na večjo oviro nedostopnosti območij, prav tako pa je iskanje zaščitene ptice in rastline na tako veliki površini praktično nemogoče.

Ob končani anketi smo bili nad odgovori in analizo pozitivno presenečeni. Sodelovala je večina zrelega prebivalstva občine Črna na Koroškem, nekaj tudi mladih in starih. Splošno poznavanje Nature 2000 je zelo spodbudno, manjše težave so se pojavile pri odgovarjanju na konkretna vprašanja o določeni živali, rastlini ali definiciji. Anketiranci so podali veliko konkretnih idej za izrabo Nature 2000 oziroma narave občine v prid (vodeni ogledi, ekskurzije, vodne poti ipd.). Izrazili so tudi željo, da bi se o ohranjanju narave, biotske pestrosti in Nature 2000 z veseljem še dodatno izobraževali. To bi lahko dosegli z vzpostavitvijo organizacije za ohranjanje narave na ravni občine, prek katere bi organizirali razna izobraževanja in ekskurzije. Ob večjem zanimanju bi se lahko z idejami

in predlogi obrnili na vodstvo občine, ki nam je v preteklosti že omogočila izvajanje delavnic na temo hortikulture v eni izmed nekdanjih osnovnih šol.

Po končanem raziskovalnem in terenskem delu smo lahko preverili naše predhodno postavljene hipoteze. Štiri od petih hipotez smo lahko potrdili, ovrgli pa smo le eno, ki pravi, da so zaščiteni območja na terenu dobro označena, vendar pa ni tako. To je tudi področje, na katerem je treba še delati:

- Hipoteza 1: Predvidevamo, da prebivalci Črne na Koroškem dobro poznajo območja Nature 2000. Hipotezo potrdimo (anketa).
- Hipoteza 2: Predvidevamo, da lahko območja bolje izkoristimo v namen promocije turizma. Hipotezo potrdimo (anketa).
- Hipoteza 3: Predvidevamo, da je večina območij z zaščitenimi habitati in živalmi težko dostopna. Hipotezo potrdimo (terensko delo).
- Hipoteza 4: Predvidevamo, da so območja na terenu dobro označena. Hipotezo ovržemo (terensko delo).
- Hipoteza 5: Predvidevamo, da se Občina Črna na Koroškem zavzema za zelen turizem ter ohranjanje narave, ki nam je dana. Hipotezo potrdimo (raziskovalno delo – proučitev strateškega načrta občine).

Pred začetkom pisanja diplomskega dela smo že nekaj vedeli o Naturi 2000, vendar nas je to področje vedno zanimalo, saj se del naše kmetije nahaja med zaščitenimi površinami. Ob prebiranju takšne in drugačne literature in terenskega dela pa smo spoznali še ogromno novega. Menimo, da bo ozaveščanje o pomenu narave z leti naraščalo in ravno mi, ki o tem nekaj vemo, smo dolžni o tem govoriti na glas. Narava je nenazadnje ena sama, človek pa minljiv. Kot pravi misel: »Naravo lahko krotiš, premagaš je nikoli.«

8 Viri in literatura

KNJIŽNA DELA:

BIZJAK, Janez. 2008. Zavarovana območja v Sloveniji. Ljubljana. Ministrstvo za okolje in prostor. ISBN 978-961-6392-61-7.

ČELIK, Tatjana, VEROVNIK, Rudi, GOMBOC, Stanislav in LASAN, Mojmir. 2005. NATURA 2000 v Sloveniji. Metulji. 1. izd. Ljubljana. Založba ZRC. ISBN 961-6500-95-3.

ČUŠIN, Boško. 2004. NATURA 2000 v Sloveniji. Rastline. Ljubljana. Založba ZRC. ISBN 961-6500-65-X.

LAH, Avguštin. 1998. Narava in okolje: varstvo in razvoj. 1. izd. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije. ISBN 961-6315-00-5.

MAKAROVIČ, Marija in MODREJ, Ivan. 1986. Črna in Črnjani. 1. izd. Ljubljana: Prepisovanje in razmnoževanje Edvard Usenik. ISBN 43-544/83.

MIHELIČ, Tomaž, KMECL, Primož, DENAC, Katarina, KOCE, Urška, VREZEC, Al in DENAC, Damijan. 2019. Atlas ptic Slovenije – Popis gnezdk 2002–2017. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic v Sloveniji in avtorji. ISBN 978-961-6674-33-1.

SPLETNI VIRI:

EVROPSKA komisija. 2015. Varstvena območja EU – Natura 2000. [Online]. Najdeno 10. 10. 2021 na spletnem mestu: https://ec.europa.eu/environment/basics/natural-capital/natura2000/index_sl.htm

GOZD in gozdarstvo. 2012. [Online]. Najdeno 15. 11. 2021 na spletnem mestu: <https://www.gozd-les.com/>

NARAVOVARSTVENI atlas Slovenije. Interaktivni geografski informacijski sistem, ki prikazuje podatke o naravovarstvenih območjih v Sloveniji. 2021. [Online]. Najdeno 2. 10. 2021 na spletnem naslovu: <https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/DefaultNvaPublic.aspx>

OBČINA Črna na Koroškem. 2016. O kraju. [Online]. Najdeno 10. 10. 2021 na spletnem mestu: <http://www.crna.si/index.php/obcina-crna/o-kraju>

REPUBLIKA Slovenija. Ministrstvo za okolje in prostor. 2021. Živim z NATURO 2000. [Online]. Najdeno 6. 10. 2021 na spletnem naslovu: <http://www.natura2000.si/>

STATISTIČNI urad Republike Slovenije. 2019. [Online]. Najdeno 2. 11. 2021 na spletnem naslovu: <https://www.stat.si/obcine/sl/Municip/Index/23>

ŠPORTNO društvo K24. 2021. K24 trail. [Online]. Najdeno 10. 10. 2021 na spletnem mestu: <https://k24trail.si/sl/domov/>

VREČAR, Andrej. 2017. NATURA 2000. Skupnost naravnih parkov Slovenije. [Online]. Najdeno 6. 10. 2021 na spletnem mestu: <https://www.naravniparkislovenije.si/slo/zanimivosti/natura-2000>

ZAVOD Republike Slovenije za varstvo narave. 2021. NATURA 2000. [Online]. Najdeno 2. 10. 2021 na spletnem mestu: <https://zrsvn-varstvonarave.si/kaj-varujemo/obmocja-natura-2000/>

DRUGI VIRI:

RAZVOJNI program Občine Črna na Koroškem za leto 2019–2022. November 2019. Črna na Koroškem: Občina Črna na Koroškem.

STRATEGIJA lokalnega razvoja za lokalno akcijsko skupino Mežiške doline za obdobje 2014–2020. April 2016. Črna na Koroškem: Občina Črna na Koroškem

.

9 Priloge

Priloga A: ANKETA	1
-------------------------	---

Prepoznavnost območij Natura 2000

Pozdravljeni, sem Anja Knez, študentka Višje strokovne šole za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje, in pripravljam diplomsko delo z naslovom Prepoznavnost območij Natura 2000 v Črni na Koroškem. Namen raziskave je ugotoviti, kako dobro prebivalci Črne na Koroškem poznate območja Nature 2000, z njimi povezana pravila, zaščitene živali in habitate. Anketa je anonimna, zbrani podatki pa bodo namenjeni izključno za pripravo diplomskega dela. Za sodelovanje se Vam iskreno zahvaljujem.

Anja Knez

Vprašanje 1 – Spol:

Ženski.

Moški.

Vprašanje 2 – Starostna skupina:

Do 14 let.

15–25 let.

26–35 let.

36–55 let.

56–65 let.

Nad 66 let.

Vprašanje 3 – Družbeni oziroma zaposlitveni status:

Osnovnošolec.

Dijak/študent.

Zaposleni.

Upokojen.

Vprašanje 4: Ste že slišali za Naturo 2000?

Da.

Ne.

Ne vem.

Vprašanje 5: Kateri opis Nature 2000 od spodaj naštetih je pravilen?

Natura 2000 je območje naravnih spomenikov v občini Črna na Koroškem.

Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašanih v državah Evropske unije, s ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost.

Natura 2000 je slovensko omrežje varstvenih območij s ciljem ohranitve vode in vodnega življenja.

Vprašanje 6: Kolikšen delež občine Črna na Koroškem po vaše pokrivajo območja Nature 2000? Možnih je več odgovorov.

0–25 %.

25–50 %.

50–75 %.

75–100 %.

Vprašanje 7: Omrežje Natura 2000 temelji na Direktivi o pticah in Direktivi o habitatih. Katerega leta sta bili sprejeti?

2010 in 2006.

1999 in 2002.

1979 in 1992.

2017 in 2020.

Vprašanje 8: Na kateri sliki je zaščitena vrsta ruševcevec (*Tetrao tetrix tetrix*)?

Vprašanje 9: Katera rastlina od spodaj naštetih raste na zaščitenem območju Doline smrti?

Campanula zoysii.

Vegetacija reda Violetalia calaminariae.

Lentopodium alpinum.

Vprašanje 10: Na kakšen način bi naša občina Naturo 2000 lahko uporabila v svoje dobro (npr. na področju turizma)?

Vprašanje 11: Ali bi odšli na voden ogled enega od območij Nature 2000 v Črni in si ogledali zaščitene ptice in rastlinske vrste?

Da.

Ne.

Mogoče.

Vprašanje 12: Koliko od 1 do 10 ste bili do sedaj seznanjeni o Naturi 2000?

Vprašanje 13: Ali bi se dodatno izobraževali na področju Nature 2000?

Da.

Ne.

Mogoče.